

Framtiden i våre hender / Fair Finance International
November — 2020

Kjøtt og soya — Bidrar norske penger til avskoging i Brasil?

Av Embla Husby Jørgensen og Veera Mo

EtiskBankGuide
Norge

FairFinance
International

Framtiden i
våre hender

Tittel: Kjøtt og soya – Bidrar norske penger til avskoging i Brasil?

Forfatter: Embla Husby Jørgensen og Veera Mo

Utgivelse: November 2020

Utgiver: Framtiden i våre hender, Mariboegs gate 8, 0183 Oslo

Ansvarlig redaktør: Anja Bakken Riise

Forsidebilde: Soyaplantasje i Brasil, Istockphoto.

Bilde side 2: Skogbrann i Amazonas. (Photo: Victor Moriyama/Greenpeace)

Det oppfordres til å sitere og bruke opplysninger fra denne rapporten. Framtiden i våre hender oppgis som kilde.

Innhold

Introduksjon	4
Metode	5
1. Avskoging i Brasil	7
Hva skjer i Brasil?	7
Hvorfor er avskoging i Brasil viktig for verden?.....	8
Matproduksjon driver avskoging i Brasil.....	10
2. Selskaper med avskogingsrisiko	14
Soyaproduksjon og -handel.....	14
Kjøtt og fôr i Brasil.....	15
Kjøtt, fôr og meieri i Kina.....	16
Kjøtt, fôr og meieri i EU	17
Supermarkedkjeder.....	18
3. Norsk finans er eksponert	19
Undersøkte institusjoner	20
Funn av eksponering til selskaper med avskogingsrisiko	21
Oljefondets investeringer i selskaper med avskogingsrisiko.....	23
4. Norsk finans og avskogingsrisiko	25
Finansinstitusjonenes eksponering og arbeid mot avskoging	25
Tilbakemelding fra bankene	28
Norske banker i europeisk sammenlikning	30
Konklusjon og anbefalinger	32
Konklusjoner	32
Anbefalinger til finansinstitusjoner.....	33
Anbefalinger til norske myndigheter	37
Vedlegg 1: Selskapene i studien	39
Vedlegg 2: Tilbakemelding fra bankene.....	45
Noter.....	56

Introduksjon

Regnskog, savanne og våtmark i Brasil er truet av avskoging. Trær faller, og branner sprer seg stadig hyppigere. Utviklingen går feil vei, raskt. Tørre kvister ligger igjen på skogbunnen der det tidligere var bugnende dyreliv og majestetiske trær, og stadig flere rapporterer om vold på landsbygda, mot urfolk og mot miljøforkjempere. Situasjonen har grepet oppmerksomheten til det internasjonale samfunnet, og ført til reaksjoner blant investorer: blant annet brev til brasilianske myndigheter, intensifisert dialog med selskaper og eksklusjon.

Avskogingen i Brasil er tett knyttet opp mot utvidelsen av jordbruk. Skog blir til beiteområder og plantasjer for å ale opp og dyrke produkter som stort sett skal eksporteres. Trenden fortsetter på tross av at flere aktører enn tidligere har initiativer og forpliktelser; uttalelser samsvarer ikke med situasjonen på bakken, blant annet grunnet manglende rapportering, åpenhet og implementering av policy.

Internasjonale aktører fortsetter å tjene på og å finansiere ødeleggelser, både indirekte og direkte. De har tette bånd til flere selskaper med høy avskogingsrisiko. De importerer, tar i bruk og omsetter soya- og storfeprodukter; de investerer i og gir lån til selskaper i sektorer og leverandørkjeder som driver avskoging.

Denne rapporten er del av en internasjonal casestudie utført av Fair Finance International, som Etisk bankguide Norge er del av. Etisk bankguide drives av Framtiden i våre hender og Forbrukerrådet. Den internasjonale casestudien fra Brasil, Tyskland, Nederland og Norge undersøker finansielle bånd til 59 selskaper med høy avskogingsrisiko i Brasil. Selskapene produserer, trader eller omsetter soya eller kjøtt fra Brasil, eller har leverandørkjeder som benytter seg av råvarene i Europa og Kina. Studiene viser at finansinstitusjonene i Nederland, Tyskland og Norge siden 2015 har bidratt med finansiering på minst 20 milliarder amerikanske dollar til de aktuelle selskapene.

I denne rapporten har Framtiden i våre hender undersøkt aksjeinvesteringer og obligasjoner til selskapene fra norske finansaktører. Norske banker og fondseiere var koblet til 17 av selskapene i studien gjennom investeringer og obligasjoner mellom 2015 og juni 2020 med 711,1 millioner amerikanske dollar. Oljefondet på sin side er koblet til 18 selskaper med over 2,2 milliarder USD, og har dermed mer enn tre ganger så mye investert i de aktuelle selskapene enn de norske bankene som er med i denne studien.

Selv om flere norske banker går i bresjen for arbeidet mot avskoging, er de ikke skjermet fra avskogingsrisiko. De har bånd til selskaper som kan ha betydelig makt i

leverandørkjedene sine og må ta ansvaret sitt og den stadig mer tilspissede situasjonen i Brasil på alvor. Det trengs ytterligere grep mot avskoging i porteføljene, blant annet konkrete krav, tidslinjer og konsekvenser for manglende handling.

Metode

Målet med denne undersøkelsen var todelt. Først ønsket vi å greie ut om problematikken rundt avskoging knyttet til soya og kjøtt i Brasil og tilknyttede leverandørkjeder som er med på å drive etterspørsel etter råvarene. Det inkluderte å identifisere 59 selskaper med høy avskogingsrisiko i ulike kategorier. Deretter utforsket vi norske finansaktørers eksponering til selskapene og laget en kort oversikt over ulike initiativer og tiltak de har gjort for å hankses med avskogingsrisiko. Vi planlegger en ytterligere analyse av bankenes tilnærming til avskoging i 2021.

Rapporten er del av en internasjonal studie i Fair Finance International, og tilsvarende rapporter har blitt utgitt i Nederland, Tyskland og Brasil. Identifiseringen av selskapene som inngår i denne studien, er den samme som er gjort i den nederlandske rapporten.

Undersøkelsen baserte seg på egen desk research og en analyse av et datauttrekk fra rådgivnings- og researchbyrået Profundo av norske bånd til et utvalg av 59 utsatte selskaper.

Vi sendte også før publisering spørsmål til bankene som er eksponert for selskapene, sammen med to excel-ark. Det første listet opp de totalt 59 selskapene som er inkludert i den internasjonale studien, mens det andre arket inneholdt finansielle data som viste bankenes relasjon til noen av disse selskapene, og som er utarbeidet av Profundo. Vi stilte følgende spørsmål til bankene:

- Har dere noen kommentarer eller innsigelser til funnene presentert i vedlegget?
- Har dere ekskludert noen av disse selskapene etter at tallene ble hentet ut 31. juli?
- Er dette selskaper dere har definert som relevante for avskogingsproblematikk?
- Har dere eksempler fra avskogingsarbeidet dere ønsker å trekke fram som har ført til endret praksis hos selskaper dere er investert i?
- Har dere andre kommentarer?

Informasjonen vi samlet inn førte til en innledende analyse av eksponeringen til norske finansaktører, samt en kort sammenligning med resultatene fra tilsvarende studier i Fair Finance Nederland og Tyskland. I tillegg har Framtiden i våre hender sjekket oljefondets beholdninger i samme utvalg selskaper, med utgangspunkt i deres offentlig tilgjengelige beholdninger per 31.12.2019.

Vi planlegger også en vurdering av bankenes policy på avskoging i 2021, med bakgrunn i data innhentet til baselinestudien til Etisk bankguide som vil bli ferdig i november 2020.

1. Avskoging i Brasil

1.1. Hva skjer i Brasil?

Brasil brenner igjen. I 2020 brenner det enda mer enn i rekordåret 2019, ifølge Brasils nasjonale institutt for romforskning, INPE.¹ Flammer har slukt store områder i regnskogen Amazonas, savanneskogen Cerrado og våtmarken Pantanal. Høye avskogingsrater er en drivkraft for brannene. Avskoging har vært på frammarsj siden 2013, og de siste årene har kurven gått bratt oppover. Områdene som ryddes går i hovedsak til produksjon av kjøtt eller soya, råvarer som har økt i verdi under pandemien.² Siden den nye regjeringen tiltrådte i 2019 har brasilianske miljøetater og arbeid blitt amputert, avskaffet og undergravid av landets egen regjering. Antallet bøter utgitt av miljøetater for ulovlig aktivitet som avskoging har stupt, på tross av at brannene i stor grad er startet ulovlig.³ Samtidig som ilden herjer, har miljøetaten Ibama uttalt at de mangler finansiering.⁴ Situasjonen til urfolk, tradisjonelle befolkninger, aktivister, miljøforkjempere og journalister har dessuten forverret seg. For eksempel ble rapporterte tilfeller av fysisk vold mot urfolk i Brasil mer enn doblet fra 108 i 2018 til 276 i 2019, inkludert 113 drap.⁵

Måten regnskog og biomangfold, mennesker som lever i og av skogen og målene til Parisavtalen blir behandlet på i Brasil, blottlegger en svært vanskelig situasjon. Det har ført til at stadig flere aktører krever handling. En allianse av 62 organisasjoner i brasiliansk sivilsamfunn har lagt fram fem krisetiltak⁶ som minimumskrav for å løse avskogingskrisen i Amazonas.¹ En investorkoalisjon ledet av norske Storebrand initierte dialog med brasilianske myndigheter om avskoging sommeren 2020.⁷ En koalisjon av 230 representanter for agribusiness, ikke-statlige organisasjoner og

¹ (i.) et fem år langt moratorium på avskoging i Amazonas, (ii.) høyere og flere straffer for miljøkriminalitet og avskoging, inkludert å fryse eiendelene til de 100 verste kriminelle, (iii.) umiddelbar gjenopprettelse av PPCDAm, handlingsplanen for å forhindre og kontrollere avskoging i det juridiske Amazonas, som ble stoppet av regjeringen til Bolsonaro, (iv.) avgrensning av landområdene til urfolk og quilombolaer (tradisjonelle befolkninger), regulering og beskyttelse av (conservation units), og (v.) omstrukturering av føderale byråer som skal beskytte miljø og urfolks rettigheter (Ibama, ICMBio og FUNAI).

andre sektorer i Brasil har kommet med forslag til den brasilianske regjeringen i arbeidet mot avskoging.⁸ 8 europeiske land fra «Amsterdam Declarations Partnership», inkludert Norge, sendte et åpent brev til den brasilianske visepresidenten i september 2020.⁹ De uttrykte bekymring for avskoging i Brasil, en forventning om politiske forpliktelser fra den brasilianske regjeringen, og økt dialog og samarbeid for å sikre bærekraftige og avskogingsfrie leverandørkjeder.

Det er tydelig at presset på Brasil øker. Flere investorer, selskaper og myndigheter har reagert. Det er svært positivt. Men det finnes fortsatt mange aktører som tier, som velger å ikke forholde seg til problemet i praksis, eller som opplever at det er vanskelig å manøvrere avskogingsrisiko i Brasil. Flere aktører må bli med på å stille konkrete og målbare krav til flere deler av verdikjedene som driver avskoging, og manglende handling eller brudd på avtaler må innebære tydelige konsekvenser.

Forpliktelser må gjenspeiles tydelig på bakken. Selv om flere selskaper og finansinstitusjoner enn tidligere har forpliktet seg til arbeid mot avskoging, viser undersøkelser fra Forest500 at forekomsten av råvaredrevet avskoging ikke har minsket. Det betyr at det finnes store gap mellom forpliktelser og det som skjer på bakken; implementering og prioritering av avskogingsproblematikk i leverandørkjeder er et problem. Det gjelder særlig sektorer som er spesielt relevant for Brasil, nemlig soya og kvegdrift, der forpliktelser er svakere enn tilsvarende for palmeolje.¹⁰ Det mangler tydelige handlingsplaner, tilsyn, rapportering og policy for å håndtere brudd på avtaler og regelverk.

1.2. Hvorfor er avskoging i Brasil viktig for verden?

Avskoging i Brasil angår oss alle. Vi er gjennom investeringer og leverandørkjeder knyttet til selskapene som bidrar til rasering av naturen i Brasil. Selskapene kommer vi tilbake til i de neste kapitlene. Samtidig må vi alle leve med konsekvensene av avskogingen. Tropisk avskoging er den nest største kilden til menneskeskapte klimagassutslipp.¹¹ Ødeleggelsen går utover natur og biologisk mangfold, samt livsgrunnlaget og hjemmene til utallige mennesker. Avskoging rammer særlig tre naturområder i Brasil: Amazonas, Cerrado og Pantanal.

Amazonas-regnskogen er et av verdens viktigste økosystemer. Regnskogen lagrer store mengder karbon og dekker 5,5 millioner kvadratkilometer, større enn det samlede arealet til hele EU. Skogen rommer et stort biologisk mangfold, med over 16.000 forskjellige trearter og et stort antall ulike dyre- og plantearter. Det finnes fortsatt også mange ukjente arter i skogen. Regnskogen produserer mer en halvparten av alt regn som faller i regionen, og Amazonas-elva er en sentral kilde til

rennende ferskvann, ifølge Regnskogsfondet.¹² Det som er igjen av Amazonas utgjør om lag 40 prosent av verdens gjenværende tropiske regnskog, selv om store deler av den opprinnelige skogen er helt eller delvis ødelagt.¹³ Flere forskere mener at Amazonas nærmer seg et vippepunkt, der skogen kan miste evnen til å opprettholde sin natur og bli til et savannelignende økosystem.¹⁴ Vippepunktet kan være nærmere enn tidligere antatt ifølge ny forskning, som fastslår at så mye som 40 prosent av regnskogen er spesielt utsatt fordi det allerede er mye mindre regn der enn tidligere.¹⁵ Nesten halvparten av Amazonas-området er beskyttet av lover og reguleringer.¹⁶ Mer enn to-tredjedeler av Amazonas ligger i Brasil, og mer enn 30 millioner mennesker bor i Amazonas, blant dem flere ulike urfolksgrupper.

Cerradoen er en savanneskog, den største i Sør-Amerika. Den lagrer om lag 13,7 milliarder metriske tonn CO₂.¹⁷ Cerradoen rommer 5 prosent av verdens plante- og dyrearter, og nesten 2000 trearter. Flere av planteartene finnes ikke noe annet sted i verden. Mer enn 4800 arter i dette området risikerer utrydding i løpet av de neste tiårene, og bare 13 prosent av Cerradoen er beskyttet av lover og reguleringer i Brasil.¹⁸ Kun en liten del av regionen står igjen uberørt av landbruk og andre aktiviteter. Derfor er Cerradoen svært utsatt for avskoging og arealendringer, særlig til soyaproduksjon.¹⁹ Rundt 15 millioner mennesker bor i Cerrado-regionen,²⁰ blant dem flere urfolksgrupper og tradisjonelle befolkninger som quilombolaer. Nesten hele Cerradoen ligger i Brasil.

Pantanal er den største tropiske våtmarken i verden. Den er større enn det samlede arealet til England, Østerrike, Ungarn, Hellas og Irland.²¹ Mer enn 4700 plante- og dyrearter finnes i regionen.²² Store deler av våtmarken er relativt uberørt, men mindre enn 5 prosent av området er beskyttet av lover og reguleringer.²³ Også Pantanal er truet av blant annet utvidet produksjon av soya, sukkerrør og eukalyptus, husdyrproduksjon og infrastrukturprosjekter. Mer enn 270 grupper sitt livsgrunnlag er avhengig av våtmarken,²⁴ blant dem tradisjonelle befolkninger som ribeirinhos og urfolksgrupper.²⁵ Mesteparten av Pantanal ligger i Brasil, resten ligger i nabolandene Bolivia og Paraguay.

Ødeleggelsene i de ulike brasilianske naturområdene, også kalt biomer, er tett knyttet opp mot hverandre. Avskoging i Amazonas kan for eksempel svekke produksjonen av regn som fraktes videre over regionen og kontinentet, i såkalte «flyvende elver». Mindre vanntilførsel kan øke risikoen for tørke, både i og utenfor regionen. Da står store deler av regnskogen i fare for å vippe over til å bli en savanne, mens andre økosystemer risikerer hyppigere forekomst av tørke. Tørke er allerede et stort problem. Det brenner stadig mer i tørkeperiodene i Amazonas, som inntreffer i august og september hvert år. 2019 og 2020 har slått brannrekorder.²⁶

Ekstrem tørke har bidratt til de verste brannene i Pantanal på ti år,²⁷ og i 2020 har vannstanden vært unormalt lav i Paraguay-elva, som spiller en viktig rolle i våtmarken. Elva tilføres vann fra elvebassenger i Cerradoen, som rommer store deler av Brasils grunnvannsressurser.

Naturkrisen er her allerede. Bestander av pattedyr, fugler, fisk, amfibier og reptiler falt i gjennomsnitt 68 prosent mellom 1970 og 2016, ifølge Living Planet Report 2020 fra WWF og Zoological Society of London. I dag er over én million dyre- og plantearter utrydningstruet,²⁸ og mange av verdens økosystemer risikerer å kollapse. For å unngå en slik katastrofe, er vern av habitater og økosystemer mot avskoging og andre ødeleggende aktiviteter helt sentralt.²⁹ Det haster. Å oppnå dette krever mer bærekraftig produksjon og forbruk, mer åpenhet og informasjon om komplekse leverandørkjeder, samt ansvarliggjøring av de som bidrar til ødeleggelsene.

1.3. Matproduksjon driver avskoging i Brasil

Arealbruksendringer for matproduksjon er den største driveren av tap av natur.³⁰ Urørt natur hogges ned eller brennes opp til fordel for åker og beitemark. Ekspansjon av landbruk er i stor grad drevet fram av en massiv global etterspørsel.³¹ Husdyroppdrett og soyaproduksjon er i spissen for arealbruksendringer, særlig i Brasil, og bidrar til en urovekkende avskogingstrend.

Avskoging og ødeleggelse av habitater og økosystemer er nemlig tett knyttet til matproduksjon. Det handler om økende konsum av animalske proteiner på verdensbasis, med en anslått økning på 57 prosent i etterspørselen etter kjøtt og 48 prosent i etterspørselen etter melk, fra 2005 til 2050.³² Produksjon av husdyr er anslått til å øke 21 prosent mellom 2010 og 2025, noe som vil kreve økt produksjon av fôr og dermed legge press på sentrale fôrråvarer som soya.³³ Både handel i kjøtt med høy avskogingsrisiko fra Brasil, og produksjon av animalske proteiner med brasiliansk soya med høy avskogingsrisiko som innsatsfaktor er del av denne utviklingen.

1.3.1. Soya og avskoging

Soyaproduksjon øker i takt med den voksende globale etterspørselen etter kjøtt, melk og melkeprodukter. Soyabønner opptar minst én million kvadratkilometer med jord globalt sett, omtrent like stort som hele landarealet til Etiopia.³⁴ Produksjonen av soyabønner i Brasil økte med 280% mellom 1995 og 2015, fra 25.682 millioner

tonn til 97.464 millioner tonn, nesten fire ganger så mye.³⁵ Husdyrproduksjon slik den drives i dag krever nemlig fôr med høyt proteininnhold. Soya er en sentral ingrediens fordi bønnene er proteinrike. Planten inngår derfor i produksjon av fôr rundt om i verden for å produsere svin, fjørfe og storfe, samt melk og melkeprodukter. Oppdrett av fisk og sjømat bruker også soya som innsatsfaktor. Produkter som har hatt soya som innsatsfaktor tas inn og distribueres bredt i supermarkeder, sammen med kjøtt som har beitet i sårbare områder i Brasil.

Brasil er den ledende eksportøren og produsenten av soyabønner i verden. Soyaen går i all hovedsak til eksport, og nesten 70 prosent av soyabønnene som ble produsert i Brasil i 2018 ble fraktet ut av landet, i hovedsak til Kina og Europa.³⁶ Global etterspørsel etter soya vokser fortsatt, og vil ifølge Bloomberg antageligvis tilrettelegge for at både USA og Brasil kan fortsette å utvide sin produksjon.³⁷ Det totale handelsvolumet av soya produsert i Brasil var 117,9Mt i 2018.³⁸ Kina er den største importøren av soya fra Brasil, etterfulgt av EU. EU importerer store deler av soyaen sin fra Latin-Amerika, og bedre vilkår for handel i landbruksvarer er del av den kommende handelsavtalen med Mercosur. En del av soyaen som blir produsert går også til hjemmemarkedet i Brasil. Veksten i soyaproduksjon i Brasil er dermed tett knyttet til økt konsum av animalske proteiner verden over.

Soyaekspansjon i Brasil skjer vanligvis inn i områder der det før har vært beitemark. Soyaproduksjon presser i sin tur kvegdrift inn i sårbare naturområder, eller inn i såkalte «marginale områder». I stor grad skjer dette i den artsrike savanneskogen Cerrado som ikke har like godt og omfattende vern som

Om soya

Soyabønner er en viktig global jordbruksråvare. Viktigheten av soya i matsystemet vårt er ikke nødvendigvis så tydelig, siden soya i stor grad inngår i produksjonen av andre varer. Soya finnes i ulike form i en rekke produkter: som fôr i produksjonen av kjøtt fra forskjellige husdyr eller av melk og melkeprodukter, som ingrediens i matvarer fra sjokolade og iskrem til soyamelk og tofu, eller som innsatsfaktor i biodrivstoff. Fôr er det viktigste bruksområde til soyaplanten, der den spiller en sentral rolle for å opprettholde (særlig industrielle) produksjonssystemer for ulike typer kjøtt, melk og melkeprodukter, og oppdrettsfisk i flere land.

For å oppnå stordriftsfordeler, planter bønder i all hovedsak soya på langstrakte arealer, med tungt maskineri. Siden soya kan brukes til mye forskjellig, blir planten ansett som en sikrere investering på verdensmarkedene og for bøndene selv. At planter har flere ulike bruksområder forklarer delvis hvorfor soya, på lik linje med andre jordbruksråvarer som mais og palmeolje, har blitt så viktig i det globale matsystemet.

regnskogen. Innad i Cerradoen er Matopiba-regionen som omfatter deler av delstatene Maranhão, Tocantins, Piauí og Bahia spesielt utsatt. Ifølge Trase var nesten 90 prosent av avskogingsrisikoen knyttet til Brasils soyaeksport fra denne regionen. Mellom 2000 og 2014 økte arealet av dyrket soya med 253 prosent.³⁹ Veksten i etterspørsel etter råvaren fra store globale markeder gir insentiver for fortsatt avskoging til fordel for gigantiske plantasjer og utbygging av infrastruktur som tilrettelegger for eksport.

Prognoser fra Arc Mercosul og AgRural i 2020 viste at soyaproduksjon vil utvide seg mer enn 6 prosent i 2020-2021, særlig i Amazonas (den sørlige delen av delstaten Pará) og Cerrado-regionene (spesielt i Matopiba).⁴⁰ Anslagene viser at soyaproduksjon vil flytte seg inn i nylig avskogede områder, marginale områder og tidligere beitemark. Utvidelsen er anslått delvis på grunn av økte priser på råvaremarkedet, og kan bli den raskeste vekstraten på fire år.

1.3.2. Kjøtt og avskoging

Kjøttindustrien er global og verdensomspennende. Verdien av verdens kjøttproduksjon lå på omtrent 366 milliarder dollar i 2014, over 500 prosent mer enn i 1961.⁴¹ Kjøttindustrien i dag er preget av en verdensomspennende sirkulasjon av levende, døde eller oppstykkede dyr. Industrien belager seg på global produksjon og sirkulasjon av fôrråvarer, der soya, mais og raps spiller en sentral rolle.

Brasil er den største eksportøren av storfekjøtt i verden, og den nest største produsenten.⁴² Kjøttproduksjon den viktigste driveren av avskoging i Brasil. Ifølge Trase var eksporten av storfekjøtt fra Brasil i 2017 knyttet til 113.000 hektar avskogingsrisiko, konsentrert i regionene Amazonas og Cerrado.⁴³ Tiltak for å hankses med avskoging er stort sett rettet mot Amazonas, selv om Cerrado også er utsatt. I noen tilfeller har kvegdrift blitt knyttet til landran, fortrenging av urfolk og tradisjonelle befolkninger og slavearbeid.⁴⁴

Kveg i Brasil går i hovedsak på beite.⁴⁵ En artikkel fra 2013 viser at 70 prosent av det produktive arealet i Brasil er brukt som beite for storfe.⁴⁶ Det er ikke uvanlig at kvegdrift spiser seg inn i nylig avskogede områder. Men avskogingen er ofte gjemt bort i komplekse leverandørkjeder. De største kjøttelskapene i Brasil sporer bare tilbake til den siste gården dyrene var på før slakt, selv om det er vanlig at dyrene flyttes mellom en rekke ulike gårder i løpet av sin levetid. Indirekte leverandører er nemlig viktige i brasiliansk storfeproduksjon: Marfrig fortalte The Guardian at 53 prosent av kveg de kjøpte i 2018 kom fra indirekte leverandører.⁴⁷ JBS oppga ikke

noe tall. Det betyr at selskapene har stor risiko for å ha kjøpt dyr som kommer fra ikke godkjente områder. Produsenter som bryter med kravene kan selge dyrene sine videre til godkjente gårder, og dermed unngå overvåkingssystemene. Slik blir storfe "hvitvasket" og kan komme inn i leverandørkjedene til selskaper som hevder de er avskogingsfrie og/eller bærekraftige.

2. Selskaper med avskogingsrisiko

Virksomheten til flere ulike selskaper kan innebære avskogingsrisiko. Det gjelder ikke bare de som dyrker soya eller driver kvegdrift, men også selskaper lenger ut i verdikjeden. I dette kapittelet redegjør vi for de ulike kategoriene av selskaper med avskogingsrisiko som inngår i denne rapporten. Kategoriene er basert på et utvalg fra den internasjonale studien i Fair Finance Guide Nederland, som har identifisert 59 selskaper med høy avskogingsrisiko i kategoriene vi streker opp i dette kapittelet.ⁱⁱ Få av selskapene er kjente i Norge, fordi de færreste selger varene sine direkte i norske butikker. Men flere av selskapene omtalt i dette kapittelet inngår i norske fond, som vi vil se i de følgende kapitlene.

Det er for lite åpenhet i leverandørkjedene til at det lar seg gjøre å velge ut selskapene som bidrar mest til avskoging. Selskapene i denne studien representerer dermed ikke en fullstendig oversikt over alle selskaper som bidrar til avskoging, men er noen av de mest relevante soya- og kjøttsekskapene i Brasil, samt internasjonale selskaper knyttet til soya og kjøtt i sine leverandørkjeder.

Kildene som er brukt i utvelgelsen inkluderer markedsstudier, publiserte forskningsinitiativer, uavhengige organisasjoner og media. Utvelgelsen har resultert i en liste på 59 selskaper (for mer detaljer om selskapene, se vedlegg 1, side 35).

2.1. Soyaproduksjon og -handel

Antallet soyaprodusenter i Brasil har økt siden 2000-tallet grunnet økt eksport, blant annet til Kina.⁴⁸ I 2018 produserte nesten 240.000 gårder soya i Brasil.⁴⁹⁵⁰

ⁱⁱ Utvelgelsen ble gjort på bakgrunn av følgende kriterier i studien til Fair Finance Nederland, og gjelder også for denne studien:

* Hvilke selskaper er mest fremtredende (når det gjelder omsetning og markedsandel) i soya- og kjøttsektoren og i de sentrale delene av tilknyttede internasjonale leverandørkjeder.

* Hvilke selskaper tiltrekker seg mest sannsynlig finansiering eller investeringer fra finansinstitusjoner som er aktive på det nederlandske markedet? Dette kriteriet innebærer en preferanse for selskaper med europeisk eierskap og/eller børsnotering.

Likevel er det noen aktører som utmerker seg og kontrollerer betydelige deler av dyrkingen, da soya hovedsakelig dyrkes på langstrakte plantaser. Selskaper som SLC Agricola, den største børsnoterte soyaprodusenten i Brasil, kontrollerer flere gårder og står ansvarlig for forvaltningen av store områder. Soyaprodusenter er ofte tett knyttet til avskoging; SLC Agricola ryddet for eksempel 5200 hektar urørt natur i Cerradoen i første kvartal av 2020.⁵¹

Makten er mer konsentrert på trading-leddet. Bare en håndfull kornselskaper dominerer handelen i den globale fôrindustrien i dag: Archer Daniels Midland (ADM), Bunge, Cargill og Louis Dreyfus. Selskapene kontrollerer mer enn «70 prosent av det globale kornmarkedet».⁵² Aktørene er også blant de største i soyaindustrien i Brasil, der også Amaggi er blant de største. Soyatradere kontrollerer betydelige deler av verdikjeden, har store og innviklede leverandørkjeder, kjøper fra en rekke ulike produsenter og har svært høy avskogingsrisiko.ⁱⁱⁱ Flere av selskapene har store svakheter i rapportering og implementering av policy, samt på håndtering av sosiale forhold.^{iv} Mighty Earth utga i september 2020 en rapport som viser at alle de største soyatradere i Brasil har en lang vei å gå med sin policy og praksis på avskoging.⁵³ Regnskogfondet og Deutsche Umwelthilfe utga dessuten en rapport som knytter soyagigantene Cargill og Bunge til avskoging og konflikt, og Regnskogfondet kom nylig med en reportasje om selskapene og stilte krav om at investorer trekker seg ut umiddelbart, inntil selskapene demonstrerer ansvar, slutter å omsette avskogingssoya, og forplikter seg til en umiddelbar cut-off dato for avskoging.⁵⁴

Selskaper i studien:

Topp 5 soyaprodusenter

Amaggi Commodities & Amaggi Agro
Grupo Bom Futuro
SLC Agricola
Bom Jesus
Terra Santa

Topp 5 soyatradere

ADM do Brasil
Bunge Brasil
Cargill Agricola
Amaggi Commodities
Louis Dreyfus Company Brasil

2.2. Kjøtt og fôr i Brasil

Flere av kjøttsselskapene i Brasil spiller en viktig rolle både innad i landet og på verdensbasis. Store deler av kjøttproduksjon, slaktning og prosessering er kontrollert

ⁱⁱⁱ Se for eksempel <https://trase.earth/> og <https://trase.finance/>

^{iv} Forest 500 rangering, tilgjengelig her: <https://forest500.org/rankings/companies>

av tre store selskaper i Brasil: JBS, Marfrig og Minerva. JBS er dessuten verdens største produsent og eksportør av kjøtt, med store deler av sin virksomhet også i USA. Selskapene er også involvert i produksjon av andre typer kjøtt, lær og fôr til dyr. Fôret inneholder ofte soya. Andre selskaper, som BRF, er blant de største i Brasil både på produksjon av fôr, fjørfe og svin. JBS og BRF kontrollerer 52 prosent av fjørfeslakt og nesten to-tredjedeler av eksporten, mens selskapene BRF, JBS og Aurora står for halvparten av slaktet svin.⁵⁵ BRF er blant de største eksportselskapene i Brasil generelt sett, og den største eksportøren av kylling globalt.⁵⁶

Kjøttelskaper i Brasil har i lang tid vært knyttet til avskoging både gjennom direkte og indirekte leverandører. I løpet av 2019 og 2020 har det kommet hyppige avsløringer om avskoging i leverandørkjedene til selskaper som JBS og Marfrig.^v Avskogingsrisikoen til disse selskapene ført til reaksjoner fra finansaktører.^{vi}

Selskaper i studien:

Topp 5 fôr	Topp 5 storfe	Topp 5 fjørfe	Topp 5 svin
BRF	JBS	JBS	JBS
JBS	Marfrig	BRF	BRF
Aurora Alimentos	Minerva	Aurora Alimentos	Aurora Alimentos
Marfrig Global Foods	Vale Grande/Frialto	Copacol	Frimesa
GT Foods Group	Frigol	Lar Cooperativa Agroindustrial	Alibem

2.3. Kjøtt, fôr og meieriprodukter i Kina

Kina er verdens største produsent av kjøttprodukter, og bruker brasiliansk soya som innsatsfaktor til de fleste husdyrprodukter. I 2020 økte importen av soya markant, særlig fra Brasil. Eksporten av soya fra januar til mai 2020 økte med 36,8 prosent fra året før.⁵⁷ Kina er det største markedet for brasiliansk soya. Importen av soya fra Brasil til Kina økte med 170 prosent mellom 2010 og 2017. I 2016 importerte Kina 91 millioner tonn soya, eller 64 prosent av den globale handelen i soya, mest fra

^v Et sammendrag av utvalgte anklager i norske media:

<https://www.dagsavisen.no/nyheter/verden/nye-bevis-knytter-jbs-verdens-storste-kjottfirma-til-amazonas-avskoging-1.1749204>

Oppklaringsbrev fra DNV GL om revisjoner av JBS og avskoging:

https://www.regnskog.no/uploads/images/Letter_clarificationofDNVGLassessmentreports_13072020.pdf

^{vi} To eksempler: I juli 2020 ble JBS ekskludert fra investeringsporteføljen til Nordea. I august samme år uttalte HSBC at JBS mangler visjon, plan, deadline, teknologi og løsning for å unngå avskoging blant sine indirekte leverandører.

Brasil og USA. Andelen fra Brasil har siden gått opp på grunn av handelskrig og spenninger mellom Kina og USA. Soyaen går til produksjon av fôr til husdyr, som gir kjøtt fra storfe, fjørfe og svin, oppdrettsfisk og sjømat, og meieriprodukter. Ifølge Trase er over 70 prosent av CO₂-utslippsrisiko fra avskoging knyttet til kinesisk soyaimport fra Matopiba-regionen i Cerradoen.⁵⁸ Flere av selskapene som importerer og bruker soya har ingen policy på avskoging og mangler grunnleggende tiltak mot sine leverandører. Mangelfull åpenhet og sporbarhet preger sektoren.

Kina er også verdens største forbruker av kjøttprodukter, og importerer stadig mer kjøtt fra Brasil. I 2017 importerte Kina 767.000 tonn biff fra Brasil, med høy avskogingsrisiko.⁵⁹ Eksporten av frossenbiff til Kina økte markant våren 2020, med 128 prosent fra året før i perioden januar til mai.⁶⁰ Prognoser anslår at forbruket av brasiliansk kjøtt i Kina fortsetter å øke i årene som kommer.⁶¹ Ifølge Trase er mesteparten av avskogingsrisikoen i kinesisk import knyttet til Cerradoen, som har lite juridisk/politisk beskyttelse mot avskoging, som nullavskogingsavtalene som finnes i Amazonas, for eksempel. Flere kjøttsselskaper i Kina mangler tiltak mot avskoging i sine leverandørkjeder, samt sporbarhet og åpenhet.

Selskaper i studien:

Topp 5 fôr	Topp 5 fjørfe	Topp 5 svin	Topp 5 meieri
New Hope Liuhe	New Hope Liuhe	Wen's Food Group	Inner Mongolia Yili Industrial Group
Wen's Food Group	Wen's Food Group	Muyuan Foods	China Mengniu Dairy
Muyuan Foodstuff	Doyoo Group	Zhengbang Tech	Bright Dairy
East Hope Group	Fujian Sunner Development	COFCO Meat	Want Want China
Shuangbaotai Group (Twins Group)	DaChan Food (Asia)	Tech-Bank Food	Beijing Sanyuan Foods

2.4. Kjøtt, fôr og meieriprodukter i EU

Europeisk produksjon og forbruk av animalske proteiner og fôr har betydelig avskogingsrisiko i Brasil grunnet import og bruk av soya og kjøttprodukter. EU importerte mer enn ti millioner tonn soya i form av soyabønner og soyamel hvert år; ca. 48,3 metriske tonn i 2019-20.⁶² Omtrent halvparten var fra Brasil. Soyaen går i all hovedsak til fôr, som igjen brukes i produksjon av ulike typer kjøtt og meieriprodukter. For EU står importert soya for halvparten av EUs tropiske avskogingsfotavtrykk.⁶³ Omtrent én-femtedel av soyaen importert til EU fra Brasil kan komme fra avskogede landområder, ifølge en studie i *Science* publisert sommeren 2020.⁶⁴ Mesteparten av avskogingsrisikoen i europeisk soyaimport kommer fra produksjon i Cerradoen, særlig i Matopiba-regionen, ifølge Trase.

Åpenhet, sporbarhet, rapportering og implementering er et problem for flere av selskapene.

EU importerer rundt 200.000 tonn storfekjøtt fra land som er med i Mercosur (Argentina, Brasil, Paraguay, Uruguay) hvert år.⁶⁵ EU står for ca. 20 prosent av importen av kvegprodukter fra Brasil, og en rapport fra Europaparlamentet fra 2020 oppga en samlet import av 117.000 tonn storfekjøtt og 80.500 tonn lær.⁶⁶ Studien fra *Science* viste at minst 17 prosent av kjøttimporten fra Brasil til EU kan komme fra avskogede landområder. Mangelfull åpenhet og sporbarhet preger sektoren.

Selskaper i studien:

Topp 5 får	Topp 5 fjørfe	Topp 5 svin	Topp 5 meieri
ForFarmers	Groupe LDC	Danish Crown	Groupe Lactalis
Nutreco	Plukon Food Group	Tönnies	Arla Foods
De Heus	Grupo Veronesi (inkl. AIA)	Coren	Friesland Campina
Royal Agrifirm Group	PHW Group	Grupo Batallé	Danone
Agravis Raiffeisen	2 Sisters Food Group	Vion Food Group	DMK

2.5. Supermarkedkjeder

Supermarkedkjeder tar inn varer og støtter opp om produsenter av varer med høy avskogingsrisiko, for eksempel storfekjøtt. En rekke supermarkedkjeder som opererer i Brasil har høy avskogingsrisiko. Det er spesielt grunnet tilknytting til kjøttindustrien, da det meste av kveg slaktes og konsumeres innenlands og dermed er supermarkedene de viktigste salgskanalene til forbrukerne. Casino Group er en fransk kjede som eier brasilianske Grupo Pão de Açúcar (GPA), den nest største supermarkedkjeden i Brasil. En undersøkelse fra Chain Reaction Research, Repórter Brasil og Envol Vert i september 2020 viser at GPA har kjøpt kjøtt fra bønder involvert i ulovlig avskoging og inntrenging i urfolkssamfunn.⁶⁷ Carrefour Group er en annen fransk supermarkedkjede med høy avskogingsrisiko på grunn av kjøttinnkjøp i Brasil. En undersøkelse av et utvalg kjøttprodukter fra Carrefour sine butikker i Brasil viste at 2,3 prosent av produktene var knyttet til kjente høyriskoleverandører selv om Carrefour har en nullavskogingspolicy, og 35 prosent av storfeproduktene hadde opprinnelse i slakterier i Amazonas.⁶⁸ Organisasjonen Disclose har også anklaget Carrefour for å selge kjøtt som bidrar til avskoging i sine butikker.⁶⁹ 7 prosent av produktene undersøkt hos Cencosud, den fjerde største supermarkedkjeden i Brasil, var knyttet til kjente høyriskoleverandører ifølge Chain Reaction Research.⁷⁰

Selskaper i studien:

Topp 5 retail

Grupo Carrefour Brasil

Grupo Pão de Açúcar

Grupo Big (tidligere Walmart Brasil)

Cencosud Brasil Comercial

Irmãos Muffato & Cia

3. Norsk finans er eksponert

Dette kapitlet tar for seg eksponeringen til norske finansinstitusjoner for avskogingsrisiko. Studien har tatt utgangspunkt i de 59 selskapene med høy avskogingsrisiko oppgitt i kapittel 2, og undersøkt hvilke forbindelser som finnes til norske finansaktører. Vi har undersøkt både aksjeinvesteringer i og utestående lån til selskapene. Totalt var norske og nordiske banker koblet til 17 av selskapene gjennom investeringer og lån på 711,1 millioner dollar i perioden 2015 til 2020, fram til uttaket til Profundo ble gjennomført 31.07.2020. I norske kroner tilsvarer det 6,44 milliarder NOK. Eventuelle endringer i etterkant av uttaket omtales i kapittel 4.

Gjennom investeringer i aksjer blir bankene medeier i selskaper, noe som gir økonomiske fortjenester, men det innebærer også et ansvar for hvordan selskapene opptrer. Som medeier i et selskap kan banken påvirke hva selskapet gjør, eksempelvis gjennom løpende dialog med selskapets ledelse eller ved å stemme på selskapets generalforsamling. Når banker gir et lån eller kreditt til et selskap, er bankens finansielle fortjeneste direkte avhengig av selskapets evne til å betjene lånet, som i sin tur er avhengig av at selskapet kan gjennomføre sine aktiviteter og selge sine produkter. Banken er med andre ord først og fremst finansielt interessert i at selskapet de har lånt penger til kan fortsette sin virksomhet, slik at de kan betale tilbake de lånte pengene. Hvis selskapets virksomhet innebærer avskoging eller naturødeleggelse, utgjør det en risiko for denne interessen.

3.1. Undersøkte institusjoner

Undersøkelsen er basert på de finansinstitusjonene som inngår i prosjektet Etisk bankguide og som omfatter rundt 85 prosent av finansmarkedet i Norge. Det er et samarbeid mellom Framtiden i våre hender og Forbrukerrådet for å undersøke hvordan bankene forholder seg til viktige temaer innen etikk og bærekraft, og gjøre denne informasjonen offentlig tilgjengelig. Ved å se på bankenes eksponering opp mot de utvalgte selskapene, kan resultatet kobles til hele Etisk bankguide-prosjektet. Det er dermed mulig å vurdere i hvor stor grad og på hvilken måte bankene arbeider for å forhindre avskoging.

Norske banker

- DNB
- Storebrand
- KLP
- Nordea
- Gjensidige
- Sparebank 1
- SR-Bank
- Sparebanken Vest
- Sandnes Sparebank
- Sbanken*
- Danske Bank
- Handelsbanken

Norske fondseiere

- Storebrand
- KLP
- DNB
- SR-Bank

Norske fondseiere med nordisk eierskap

- Nordea (Finland)
- Danske Bank (Danmark)
- Handelsbanken (Sverige)

*Denne studien har ikke undersøkt de eksternt forvaltede fondene Sbanken tilbyr

3.2. Funn av eksponering til selskaper med avskogingsrisiko

Undersøkelsen viser at 7 finansinstitusjoner på det norske markedet, er inne i 17 av de 59 selskapene med høy avskogingsrisiko gjennom sine fondsinvesteringer. I tillegg har 4 av dem obligasjoner til 3 av disse selskapene, noe som ytterligere forsterker risikoen. Det dreier seg om de norske finansinstitusjonene Storebrand, KLP, DNB og SR-bank, samt de nordiske bankene Nordea, Danske Bank og Handelsbanken.

Eksponering per 31.07.2020

Selskap	Finansiell kobling	Samlet finansiering
Danone	6 fondseiere: Nordea, Handelsbanken, Storebrand, KLP, Danske Bank, DNB	Shareholding: 383,3 mln USD
Archer Daniels Midland	6 fondseiere: Nordea, Danske Bank, Storebrand, Handelsbanken, KLP, DNB	Shareholding: 181,7 mln USD
Bunge	6 fondseiere: Storebrand, Danske Bank, KLP, DNB, Handelsbanken, Nordea	Totalt 41,6 mln USD Bondholding: 16,8 Shareholding: 24,8
Casino	5 fondseiere: Danske Bank, DNB, Storebrand, KLP, Nordea	Totalt 40,7 mln USD i. Bondholding: 39,3 ii. Shareholding: 1,4
Carrefour Group	7 fondseiere: Storebrand, SR-Bank, KLP, Danske Bank, Handelsbanken, Nordea, DNB	Totalt 21,9 mln USD i. Bondholding: 1,7 ii. Shareholding: 20,1

China Mengniu Dairy	6 fondseiere: Handelsbanken, Storebrand, Nordea, Danske Bank, KLP, DNB	Shareholding: 21,1 mln USD
Want Want Holdings	5 fondseiere: Storebrand, Handelsbanken, KLP, Danske Bank, DNB	Shareholding: 6,0 mln USD
BRF	5 fondseiere: Storebrand, Handelsbanken, KLP, Danske Bank, DNB	Shareholding: 3,2 mln USD
Inner Mongolia Yili Industrial Group	4 fondseiere: Danske Bank, Nordea, KLP, Handelsbanken	Shareholding: 3,1 mln USD
Muyuan Foodstuff	3 fondseiere: Danske Bank, KLP, Handelsbanken	Shareholding: 2,8 mln USD
Wen's Food Group	3 fondseiere: Danske Bank, KLP, Svenska Handelsbanken	Shareholding: 1,9 mln USD
Cencosud	5 fondseiere: KLP, Danske Bank, Storebrand, Handelsbanken, DNB	Shareholding: 1,9 mln USD
JBS	1 fondseier: Nordea (ekskludert nå)	Shareholding: 0,9 mln USD
New Hope Liuhe	3 fondseiere: KLP, Danske Bank, Handelsbanken	Shareholding: 0,5 mln USD
Minerva	1 fondseier: Danske Bank	Shareholding: 0,3 mln USD
Zhengbang Tech	2 fondseiere: Handelsbanken, KLP	Shareholding: 0,1 mln USD
ForFarmers	1 fondseier: KLP	Shareholding: 0,03 mln USD

Alle de 7 finansinstitusjonene var eksponert for supermarked-segmentet. 6 av institusjonene var eksponert for meieri og soya. 5 var eksponert for fôrindustri, produksjon av svin og fjørfe, mens kun to var eksponert for storfeproduksjon i Brasil.

I denne undersøkelsen har vi utelukkende sett på koblinger mellom finansinstitusjonene og de 59 selskapene som er med i denne studien, og vi har funnet koblinger til 28,8 prosent av dem. Undersøkelsen gir ikke et komplett bilde av alle eierforhold eller investeringer, men begrenser seg til å undersøke finansinstitusjonene som er med i Etisk bankguide.

Finansbransjens obligasjoner og investeringer er av stor betydning for utviklingen av bransjer og næringer i flere tiår framover. Det er kompliserte leverandørkjeder knyttet til problematikken og som denne rapporten viser, kan investeringer bidra til avskoging i mange ulike ledd av leverandørkjeden. Avskoging er en alvorlig trussel og finansbransjen må ta denne problemstillingen på alvor.

Som vi skal se i neste kapittel, har flere norske investorer tatt grep i møte med den alvorlige utviklingen i Brasil. Likevel er investorer eksponert for avskogingsrisiko

gjennom bånd til flere ledd i leverandørkjedene til soya og kjøtt.

3.3. Oljefondets investeringer i selskaper med avskogingsrisiko

Statens Pensjonsfond Utland (Oljefondet) er blant verdens største statseide fond og eier selskapsandeler i store deler av verden. Mange andre investorer ser til oljefondets etiske standarder og fondets påvirkning er av den grunn større enn de finansielle båndene skulle tilsi.

Av de undersøkte selskapene, har oljefondet over 2,2 milliarder USD i aksjeeiendeler i 18 av selskapene med høy avskogingsrisiko. Det er stort sett i de samme selskapene som bankene er investert i, men oljefondet er alene om å ha investert i den kinesiske kjøttprodusenten COFCO Meat, den kinesiske fjørfeprodusenten Fujian Sunner Development Co. og den brasilianske storfeprodusenten Marfrig Global Foods. Oversikt finnes i tabellen under:

Selskap	Land	Aksjeinvesteringer (USD)
Bunge Ltd*	USA	77 784 177
Archer-Daniels-Midland*	USA	247 210 877
BRF	Brasil	55 745 188
Marfrig Global Foods	Brasil	10 133 651
Carrefour Group	Frankrike	186 465 627
Casino	Frankrike	40 713 301
Cencosud	Chile	30 215 239
New Hope Liuhe	Kina	5 762 150
Wen's Food Group	Kina	5 342 830
Muyuan Foodstuff	Kina	43 358 891
Fujian Sunner Development Co.	Kina	6 196 783
Zhengbang Tech	Kina	6 511 755
COFCO Meat	Kina	5 495 361
Inner Mongolia Yili Industrial Group	Kina	180 661 951
China Mengniu Dairy	Kina	188 139 760
Want Want China	Kina	64 242 902
ForFarmers	Nederland	7 583 162
Danone*	Frankrike	1 078 693 090

* Oljefondet har også rentepapirer i disse selskapene

Oljefondet er dermed eksponert for én brasiliansk storfeprodusent, tre retail-aktører, én europeisk meieriprodusent, én brasiliansk fôr, fjørfe- og svineprodusent

i Brasil, samt ni selskaper som driver med produksjon av fôr, meieriprodukter, fjørfe- og svin i Kina.

Når det gjelder oljefondets arbeid mot avskogingsrisiko, ser det fortsatt ut til å være mye gjenstående sammenliknet med de beste norske finansinstitusjonene. I henhold til det etiske rammeverket som omfatter fondet, skal terskelen for å ekskludere selskaper ligge svært høyt. Retningslinjene for observasjon og utelukkelse fra fondet slår fast at selskaper kan ekskluderes hvis det er en uakseptabel risiko for at de bidrar til alvorlig miljøskade.

I sin ansvarlige forvaltning har oljefondet søkelys på avskoging og arbeider aktivt med risiko knyttet til dette.⁷¹ De rapporterer om dialog med selskapene for å påvirke selskapene og forstå hvordan de håndterer avskogingsrisiko i leverandørkjeden. Oljefondet opererer med diverse forventningsdokumenter som omhandler forventninger til alle selskaper de er investert i. Forventningsdokumentet på klima omhandler blant annet fondets forventninger knyttet til selskapene og avskogingsrisikoen.

I rapporten om ansvarlig eierskap i 2019 oppgir oljefondet at de har vurdert 249 selskapers rapporteringer om avskoging. De skriver i samme rapport at de kun så en liten forbedring i rapportering på avskogingsrisiko fra de selskapene de var i dialog med, fra 2018 til 2019. Av selskapene undersøkt i denne studien rapporterer oljefondet på at de har hatt selskapsdialog med Marfrig (påbegynt i 2017).

Det er lovende at oljefondet er tett på avskogingsproblematikken og inkluderer dette i sin eierskapsdialog. Likevel behøver fondet et mer utvidet syn på avskogingsrisiko og en forsterket innsats på dette feltet, særlig når det gjelder kartlegging av risiko, aktsomhetsvurderinger, avstand mellom policy og situasjonen på bakken, og nødvendig forhåndsfiltrering.

4. Norsk finans og avskogingsrisiko

4.1. Finansinstitusjoners eksponering og arbeid mot avskoging

Vår undersøkelse viser at norske banker er eksponert for flere selskaper med betydelig avskogingsrisiko i sine leverandørkjeder. Det er bekymringsverdig, fordi det er uakseptabelt å risikere at man finansierer ødeleggelse av økosystemer i Brasil gjennom investeringer og obligasjoner i selskaper som ikke tar avskoging på alvor.

Men norske finansaktører har tatt viktige skritt i riktig retning. Flere norske banker jobber aktivt med avskogingsrisiko i sin portefølje, går i bresjen i globale fora på temaet, og samarbeider med ikke-statlige organisasjoner. Det er berømmelsesverdig, og funnene fra rapporter fra andre deler av Fair Finance International som omhandler andre investorer^{vii} viser at de henger langt etter flere av de norske. Framover må arbeidet forsterkes ytterligere.

Den følgende gjennomgangen er basert på bankenes svar på våre spørsmål og det vi per i dag vet om deres arbeid på området gjennom offentlig policy. Svarene varierer i dybde og lengde, og flere banker sa de hadde kapasitetsproblemer med å svare oss. Vi planlegger en grundigere vurdering av bankenes policy på avskoging i 2021, med bakgrunn i data innhentet til den femte utgaven av Etisk bankguide som publiseres i november 2020.

4.1.1. Storebrand

Totalt har Storebrand investert 70 millioner USD i ni av selskapene, og har i tillegg gitt 17,3 millioner i obligasjoner til to av dem. Det inkluderer tre selskaper i meieriproduksjon i Kina og EU, tre retail-aktører, to soyatradere og én fôr, fjørfe- og svineprodusent i Brasil. Obligasjonene går til en soyatrader og en retail-aktør. Storebrand har forpliktet seg til å stoppe avskoging og skriver på sine nettsider at de driver aktivt eierskap for å påvirke selskaper med avskogingsrisiko. Storebrand ønsker også å samarbeide med andre finansinstitusjoner for å promotere standarder for overvåking og rapportering på avskogingsrisiko. De har også et mål

^{vii} Rapportene fra FFG International finnes her: <https://fairfinanceguide.org/ff-international/news/2020/european-financing-fueling-the-climate-crisis/>

om å kartlegge porteføljens eksponering for avskogingsrisiko innen 2020, og påfølgende årlig rapportering av progresjon på feltet.

I juni 2020 tok Storebrand, sammen med 34 andre investorer, initiativ til et brev til brasilianske myndigheter med en oppfordring til å bevare regnskogen i Amazonas. De skriver på sine nettsider at de har innsett at det ikke er tilstrekkelig å kun jobbe opp mot selskaper, men at det også var behov for å rette blikket mot myndighetene. Denne typen press er viktig for å påvirke rammene selskapene opererer i, og er en viktig nyvinning i arbeidet for mer bærekraftig finans. Det er derfor positivt at norske investorer bidrar til å presse brasilianske myndigheter. De har også gått sammen med Regnskogfondet og KLP for å lage en rapport om avskoging som er rettet mot investorer, et konstruktivt bidrag til en kompleks problemstilling som blir stadig mer alvorlig.^{viii} Storebrand Kapitalforvaltning skal også lede et initiativ opp mot myndigheter på avskoging som skal gå over en toårsperiode i første omgang. Initiativet har hittil samlet 43 globale investorer som representerer 5,6 billioner amerikanske dollar i kapital under forvaltning. I første omgang skal investorene jobbe opp mot brasilianske myndigheter, men arbeidet skal også utvides til andre land hvor avskoging er et problem.

4.1.2. KLP

Totalt har KLP investert 35,2 millioner USD i 15 av selskapene. Det inkluderer sju selskaper som opererer i Kina med produksjon av fôr, svin, fjørfe og meieriprodukter, tre retail-selskaper, tre selskaper involvert i fôrproduksjon i Kina, to soyatradere, én meieriprodusent i Europa, én fôrprodusent i Europa og én fôr-, fjørfe- og svineprodusent i Brasil. De har ikke utestående lån til noen av selskapene.

KLP var med på brevet til brasilianske myndigheter i juni, og oppfordret gjennom det til regnskogbevaring i Amazonas. KLP var også med på rapporten om avskoging rettet mot investorer sammen med Regnskogfondet og Storebrand. KLP skriver på sine hjemmesider at beskyttelse og gjenopprettelse av skog er en viktig del av arbeidet mot klimaendringene. KLP arbeider opp mot selskapene de er investert i som driver betydelig handel med jordbruksråvarer fra Brasil. KLP går i dialog med selskaper som har høy risiko for avskoging. KLP utøver aktivt eierskap i møte med selskapene og deltar i investorsamarbeid for å forbedre standarder.

4.1.3. DNB

^{viii} Regnskogfondet, KLP & Storebrand (2020) How investors can manage deforestation risk. Tilgjengelig her: https://d5i6is0eze552.cloudfront.net/documents/Publikasjoner/Andre-rapporter/Deforestation-tools-assessment_low.pdf?mtime=20200817124554

Til sammen har DNB investert 22,3 millioner USD i de undersøkte selskapene og studien viser 8,7 millioner USD i obligasjoner. Dette gjelder totalt åtte selskaper. Det inkluderer tre meieriprodusenter i Kina og Europa, tre retail-aktører, to soyatradere, én fôr, fjørfe- og svineprodusent i Brasil. Obligasjonene er i én retail-aktør og én soyatrader.

I 2020 er avskoging og arealbruk et av seks prioriterte tematiske fokusområder for DNBs utøvelse av aktivt eierskap. Dette arbeidet inkluderer å påvirke selskaper gjennom dialog og å delta i investorsamarbeid for å forbedre standarder. I tillegg kan det benyttes eksklusjon av selskaper som ikke oppfyller avskogingskravene til DNB.

4.1.4. Danske bank

Undersøkelsen viser totalt 72,4 millioner USD, hvorav 45,7 er aksjeandeler og 26,7 er obligasjoner. Totalt i 14 selskaper. Det inkluderer tre meieriprodusenter i Kina og Europa, to produsenter av fôr og hvitt kjøtt i Kina, tre retail-aktører, to soyatradere, én produsent av storfekjøtt og fôr i Brasil, og én fôr, fjørfe- og svineprodusent i Brasil. Obligasjonene er i én retail-aktør. Fondene det er snakk om i denne studien forvaltes fra Danmark.

Danske Bank publiserte i 2019 et posisjonsnotat på skogbruk. Der skriver de at de har forventinger til selskapene de investerer i og at de benytter screening og eierskapsdialog for å forhindre avskoging.

4.1.5. Handelsbanken

Til sammen er det funnet investeringer til en verdi av 68,3 millioner USD i 13 selskaper. Det inkluderer sju selskaper som opererer i Kina med produksjon av fôr, svin, fjørfe og meieriprodukter, to soyatradere, to retail-aktører, én meieriprodusent i Europa og én fôr, fjørfe- og svineprodusent i Brasil. Fondene det er snakk om i denne studien forvaltes fra Sverige.

Handelsbanken signerte brevet om krav til brasilianske myndigheter.

4.1.6. Nordea

Undersøkelsene viser totalt 422,7 millioner USD investert i de åtte av de aktuelle selskapene, og obligasjoner i to av selskapene. Tallene er hentet 31.07. og fanger derfor ikke opp at Nordea ekskluderte kjøttsselskapet JBS som de var investert med 0,9 millioner USD i kort tid etterpå. Når vi fjerner JBS fra oversikten, inkluderer investeringene to meieriprodusenter i Kina, to soyatradere, to retail-aktører og én meieriprodusent i Europa, mens obligasjonene gikk til to retail-aktører.

Aksjeinvesteringene er først og fremst i meieriprodusenten Danone (270,5 millioner USD) og soyatraderen Archer Daniels Midland (143,5 millioner USD). Fondene det er snakk om i denne studien forvaltes fra Finland.

Nordea signerte brevet til myndighetene i Brasil i juni og ekskluderte verdens største kjøttprodusent (JBS) i slutten av juli. I 2019 gikk Nordea ut med at de innførte karantene på kjøp av obligasjoner fra Brasil, begrunnet med faren for avskoging. I tillegg har de sektorspesifikke retningslinjer for skogsindustrien som også nevner avskoging.

4.1.7. Sparebank 1 SR-bank

Sparebank 1 SR-bank er kun investert i ett av selskapene i denne studien, nemlig 2,94 millioner USD i retail-aktøren Carrefour Group.

På sine nettsider skriver Sparebank 1 SR-bank at de oppfordrer sine kunder til å unngå tømmer som bidrar til avskoging.

4.2. Tilbakemelding fra bankene

Vi har forelagt funnene våre for alle bankene med påvist eksponering mot selskaper i studien. De har fått anledning til å kommentere funnene gjennom å svare på disse spørsmålene:

- Har dere noen kommentarer eller innsigelser til funnene presentert i vedlegget?
- Har dere ekskludert noen av disse selskapene etter at tallene ble hentet ut 31. juli?
- Er dette selskaper dere har definert som relevante for avskogingsproblematikk?
- Har dere eksempler fra avskogingsarbeidet dere ønsker å trekke fram som har ført til endret praksis hos selskaper dere er investert i?
- Har dere andre kommentarer?

Under følger utdrag fra bankenes svar. De fullstendige svarene finnes som vedlegg til rapporten på side 41.

Nordea

Nordea understreker i e-post at de har ekskludert selskapet JBS siden tallene ble hentet ut. I tillegg understreker der at de deltar i investorforumene Investor Policy

Dialogue on Deforestation og PRI-Ceres Investor Initiative for Sustainable Forests. I tillegg til at de er med på Investor statement on deforestation and forest fires in the Amazon og har dialog med flere selskaper gjennom disse initiativene og individuelle samtaler der avskoging er relevant. Les fullstendig svar i vedlegg 2 (fra side 41).

Danske bank

Danske bank skriver at de holder på å videreutvikle retningslinjer for stemmegiving slik at de inkluderer avskoging spesielt. I sitt etikkarbeid gjennomfører de screening og investeringsrestriksjoner for selskaper som ikke møter deres krav. I denne sammenhengen faller avskogingsproblematikk først og fremst under restriksjonene knyttet til påvirkning på biologisk mangfold. De understreker også at selskapene Archer-Daniels-Midland, Bunge, JBS og Cargill har blitt ekskludert fra alle Danske banks fond. De understreker også at Bunge er et selskap de følger tett og fortløpende. Les fullstendig svar i vedlegg 2 (fra side 41).

DNB

DNB påpeker i sitt svar at eksponeringen i de nevnte selskapene er betydelig lavere i oktober enn tallene som er hentet ut per 31.07 og at de ikke lenger har rentepapirer i Casino Guichard Perrachon. Videre påpeker de at funnene i all hovedsak er innen aksjeindeksfond og at det ikke er noen funn i fondene med bærekraftprofil. DNB vektlegger at aktivt eierskap er deres foretrukne virkemiddel i første runde og at avskogingsrisiko i hele leverandørkjeden til kjøtt og soya er relevant. Les fullstendig svar i vedlegg 2 (fra side 41).

Handelsbanken

Handelsbanken skriver at de ikke har sektorbasert eksklusjon av selskaper involvert i produksjon av soya og kjøtt, men heller arbeider med å påvirke selskapene. De framhever arbeidet med investorinitiativene Cerrado Manifesto Statement of Support og FN PRI-Ceres investorgruppe for bærekraftige skoger. I tillegg til disse fellesinitiativene peker de på at de har sendt et forslag til selskapene om å gjenoppta den såkalte GTC-avtalen og har kontaktet den brasilianske ambassaden angående lovgivingen som støtter utvidet avskoging av Amazonas. Les fullstendig svar i vedlegg 2 (fra side 41).

KLP

KLP skriver i at dette er selskaper de har definert som relevante for avskogingsproblematikk. De understreker at det er utfordrende med sporbarhet i deler av leverandørkjeden og at de presser på for at selskaper skal høyne sine ambisjoner. KLP trekker også fram rapporten de har utviklet med Regnskogfondet og Storebrand om verktøy for investorer og et pågående Trase-prosjekt om å kartlegge avskogingsrisiko i porteføljene. Les fullstendig svar i vedlegg 2 (fra side 41).

4.3. Norske banker i europeisk sammenlikning

Etisk Bankguide er et samarbeidsprosjekt mellom Framtiden i våre hender og Forbrukerrådet. Gjennom dette prosjektet kartlegges retningslinjene og policydokumentene til de største bankene med virksomhet i Norge. Kartleggingen danner grunnlaget for utarbeidelse av en skår som viser hvordan de enkelte bankene oppfyller krav til samfunnsansvar sammenlagt og innenfor ulike temaer. Resultatene fra Etisk bankguide-undersøkelsen i 2020 kommer i november. Vi planlegger da å følge opp denne studien med en nøyere vurdering av de ulike bankenes policyer og retningslinjer for å unngå å bidra til avskoging.

Slik vi har understreket i denne rapporten, er avskogingsproblematikk komplisert og avskoging presses fram av en rekke ulike interesser og ledd i leverandørkjedene. Det er derfor avgjørende at finansinstitusjonene har en helhetlig analyse med tilpassede virkemidler for å hindre at de bidrar til avskoging.

Overordnet gjør norske finansinstitusjoner mye godt arbeid når det gjelder avskoging. Vår analyse finner at norske banker har færre investeringer i selskap med høy avskogingsrisiko direkte relatert til soya og kjøtt i Brasil og tilknyttede leverandørkjeder, sammenliknet med funnene i de tilsvarende europeiske studiene. Generelt ser det ut til at norske penger oftere finnes lengre ut i leverandørkjedene, og som en hovedregel ikke investerer i soya- og kjøttprodusenter i Brasil. Det er for eksempel stor forskjell på tilknytningen til storfeproduksjon i Brasil, der det kun er Danske Bank og oljefondet som fortsatt er inne i storfeprodusenter. Denne studien har ikke avdekket noen finansielle koblinger til de største soyaprodusentene, kun soyatradere, noe som skiller seg fra funnene i de tilsvarende studiene fra Tyskland og Nederland.

Det betyr ikke at norske investeringer er skjermet fra avskogingsrisiko, noe som understreker behovet for en bred analyse av og tilnærming til problematikken. Sammenliknet med tilsvarende studier i Nederland og Tyskland er den totale summen investert i disse selskapene lavere blant de norske aktørene, noe som er som forventet. At de norske investeringene stort sett finnes lengre ute i leverandørkjeden kan tyde på at finansinstitusjonene på det norske markedet har

vurdert det som risikabelt å være investert i de selskapene tettest knyttet til avskogingen (oppstrømselskaper). Det er likevel ikke en selvfølge at disse avgjørelsene fattes utelukkende basert på hensynet til avskoging. Andre forhold som omdømme, korrupsjon eller lite tilgjengelig informasjon kan også påvirke avgjørelsene.

Vi ser at de fleste bankene har investeringer i viktige selskaper innen soyatrading, som Archer Daniels Midland og Bunge. Bunge er selskapet som skårer dårligst på Mighty Earths rangering av de seks største soyatraderne og avskoging.⁷² Regnskogfondet har nylig anbefalt å trekke ut investeringer fra Cargill og Bunge umiddelbart grunnet uakseptabelt høy risiko, inntil selskapene tar flere grep mot avskoging. At det foreløpig ikke har skjedd kan tyde på at bankenes avskogingsanalyse enten bør utvides og styrkes, eller at avskoging ikke har vært det avgjørende hensynet i behandlingen av selskapene.

De europeiske bankene er mer eksponert for flere ulike aktører i EU med avskogingsrisiko, mens norske banker ikke er inne i noen fjørfe eller svineprodusenter i EU. Det er også forskjell når det gjelder meieriprodusenter der europeiske banker er investert i flere, men norske investeringer kun finnes i Danone. Nederlandske banker har høyere eksponering innen fôrproduksjon i Europa enn det norske banker har. Kun KLP og oljefondet er inne i en europeisk fôrprodusent, selskapet ForFarmers.

Eksklusjon av selskaper med høy avskogingsrisiko er et av flere mulige virkemidler banker kan bruke for å motvirke avskoging. Det kan også være andre virkemidler som er like eller mer effektive, men disse kan ikke bli en hvilepute for bankene.

Situasjonen i Brasil er dramatisk og presserende. Finansinstitusjonene må derfor legge til grunn grundige analyser og kontinuerlig vurdere virkemidlene de bruker. Finansinstitusjoner kan spille en viktig rolle i å presse selskapene de er investert i til å bli mer bærekraftige, men det krever tydelige forventninger til hele leverandørkjeden og planer dersom presset ikke når fram. Bankene må også i framtiden bidra til påvirkning av reguleringer, slik flere av dem gjorde opp mot brasilianske myndigheter sommeren 2020.

Konklusjon og anbefalinger

I denne rapporten har Framtiden i våre hender vist at norske finansinstitusjoner har penger i flere selskaper eksponert for avskogingsrisiko i soya og kjøtt i Brasil, samt tilknyttede leverandørkjeder. Rapporten er en innledende studie som beskriver utfordringene i bransjen, avslører eksponeringen til norske aktører i de undersøkte sektorene, og ber om en utvidet risikoanalyse for å ta tak i en stadig mer presserende avskogingsproblematikk. Studien vil bli fulgt opp av en policyvurdering i 2021, i etterkant av at skårene fra Etisk bankguide 2020 er publisert.

5.1. Konklusjoner

Basert på funnene i denne studien trekker vi følgende konklusjoner:

Mange av finansinstitusjonene som tilbyr tjenester og investeringsmuligheter til norske kunder, har finansielle bånd til selskaper med avskogingsrisiko. Det er snakk om selskaper i Brasil, Kina og Europa som bidrar i ulik grad til avskoging. Dette skjer gjennom at de selv er aktive i soyaproduksjon eller storfejordbruk i Brasil eller fordi de kjøper, selger, prosesserer eller bruker soya eller kjøtt fra sårbare regioner i landet. Vi har identifisert 7 norske og nordiske fondstilbydere med finansielle bånd til minst ett av selskapene i et utvalg av 59 selskaper med avskogingsrisiko. Fire norske banker har utstedt obligasjoner på til sammen 57,9 millioner USD til de 59 selskapene i perioden 2015-2020.

Norske finansinstitusjoner har gjort et viktig arbeid når det gjelder avskogingsrisiko i Brasil, slik at mesteparten av eksponeringen til avskogingsrisiko er lenger ut i leverandørkjeden. Få av bankene har direkte koblinger til selskapene som dyrker soya og aler opp storfe som ble inkludert i denne studien. I stedet har bankene koblinger til andre aktører i leverandørkjedene som har stor mulig påvirkningskraft i sektorene med høy avskogingsrisiko.

Bankene har særlig tette bånd til soyatradere, meieriselskaper og supermarkedkjeder med avskogingsrisiko. Brorparten av norske penger går til Danone (meieriproduksjon, base i Frankrike) og Archer Daniels Midland (soyatrading, base i USA). I tillegg går en betydelig del til Bunge (soyatrading, base i USA), Casino (supermarkedkjede, eier GPA Brasil, base i Frankrike), Carrefour

Group (supermarkedkjede, base i Frankrike) og China Mengniu Dairy (meieriproduksjon, base i Kina). Tilsvarende studier er gjennomført i Nederland og Tyskland gjennom Fair Finance Guide-samarbeidet, og det ser ut til at de norske finansinstitusjonene har kommet relativt langt med å definere, påvirke og eventuelt ekskludere selskaper med høyest og mest åpenbar avskogingsrisiko.

5.2. anbefalinger

5.2.1. Til finansinstitusjonene

Framtiden i våre hender anbefaler at bankene tar funnene i denne rapporten til etterretning. Vi anbefaler også følgende tiltak:

1. Forplikt dere til nulltoleranse for avskoging i alle finansielle relasjoner

Alle banker bør forplikte seg til nulltoleranse for avskoging i alle finansielle relasjoner. Bankene må ha en tidfestet og kvantifiserbar plan for å redusere avskogingsrisiko i porteføljen. Forpliktelsen må også inkludere en forpliktelse til å beskytte menneskerettigheter, med særlig hensyn til urfolks rettigheter og tiltak for å sikre fritt og informert forhåndssamtykke (FPIC). Mekanismer for å sikre at policy og rapportering samsvarer med implementering og situasjonen på bakken må tas i bruk, eller utvikles der mekanismene ikke finnes ennå.

Bankene må utføre risikovurderinger med tilgjengelig bedriftsinformasjon, kilder fra ikke-statlige aktører og andre kilder som media og satellittovervåking, samt årsrapporter. Dette må gjøres både når det gjelder produsentselskaper og nedstrømselskaper. For produsentselskaper finnes det en rekke tilgjengelige verktøy som kan tas i bruk, her vil vi vise til rapporten «Deforestation tools assessment and gap analysis: How investors can manage deforestation risks» som er utviklet av Regnskogfondet, KLP og Storebrand.^{ix} For nedstrømselskaper er det nødvendig at bankene analyser avskogingspolicyer og krever sporbarhet og åpenhet i leverandørkjeder med ekstern verifisering av effektiv implementering på bakken.

Som ledd i denne forpliktelsen må bankene utføre aktsomhetsvurderinger for å identifisere, forhindre og vurdere risiko. Disse aktsomhetsvurderingene må følges opp med at bankene tar grep i selskaper med eksisterende/allerede identifisert risiko. For å oppfylle krav til aktsomhetsvurderinger i forkant av investeringer i henhold til FNs veiledende prinsipper (UNGP), bør bankene innføre

^{ix} Tilgjengelig her: https://d5i6is0eze552.cloudfront.net/documents/Publikasjoner/Andre-rapporter/Deforestation-tools-assessment_low.pdf?mtime=20200817124554

forhåndsfiltrering av investeringene som vurderer avskogingsrisiko i forkant av investeringsbeslutningen.

Banker må innlemme bærekraftsrisiko i sine kredittprosesser slik at renter og refinansieringsvilkår knyttes til reduksjon av bærekraftsrisiko generelt, og mer spesifikt til reduksjon av bærekraftsrisiko forbundet med avskoging.

2. Krev åpenhet og del informasjon

Framtiden i våre hender anbefaler at banker og SPU er åpne om resultatet av åpenhetsarbeidet på et mer detaljert nivå og at de åpner avskogingsdialog med selskapene inkludert i denne rapporten.

Åpenhet må være en betingelse for investering og finansiering. Finansaktører må insistere og stille tydelige krav til selskaper med materielle konsekvenser dersom de ikke følger opp om å oppgi informasjon og data om leverandørkjedene sine. Uten slik informasjon mangler grunnlaget for aktsomhetsvurderinger. Banker bør gjøre selskapslån og prosjektfinansiering betinget av at kunden samtykker til deling av slik informasjon. Når kundenes samtykke inkluderes som del av standard låneavtaler, bør banker publisere en jevnlig oppdatert database over prosjekt- og selskapslån.

Åpenhet for interessenter (inkludert NGOer og kunder) er nødvendig. Det gjelder avskogingspolicy, prosedyrer for screening, aktiv forvaltning, stemmegiving og fellesinitiativer, samt framgang på indikatorer formulert parallelt med policyen. Offentlig informasjon om eksponering til råvarer med avskogingsrisiko, som soya, storfe og palmeolje er også nødvendig. Bankene bør be alle råvareprodusenter i høyrisikoregioner om å offentliggjøre informasjon om produksjonsfasiliteter. Åpenheten må forbedres kontinuerlig og inneholde relevante detaljer om eksempelvis resultater av eierdialog og i hvilke tilfeller finansinstitusjonen så seg nødt til å trekke seg ut. Det er også behov for åpenhet og gjennomsiktighet ved forespørsel fra sivilsamfunnsinitiativer.

3. Kommuniser forventninger og formaliser krav

Tydelig kommunikasjon av bærekraftforventninger til nye og eksisterende lånekunder og investeringsselskaper. Når lån utstedes, bør forventninger formaliseres og bli del av en klausul i kontrakten. Dette trenger heller ikke begrenses til nye kontrakter: banker kan også jobbe for muligheter for å revidere nåværende kontrakter, basert på gjensidig forståelse av behovet for å adressere avskogingsrisikoen og de tilhørende bærekraftsrisikoene. Hvis en nåværende kunde nekter, bør dette være et faresignal for bankene og det kan framskynde en prosess med å vurdere det finansielle båndet.

4. Screen selskaper med avskogingsrisiko

Screene selskaper i porteføljen for avskogingsrisiko på jevnlig basis, først og fremst i høyrisikoregioner, ikke bare nye kunder eller investeringer. Screeningens mål bør være å identifisere om selskapene og eventuelt deres leverandører lever opp til prinsippene og kriteriene i bankens policy. Det er nødvendig med systematiske undersøkelser av markedet og leverandørkjeder for å identifisere avskogingsrisiko i porteføljen, særlig i leddene som driver etterspørsel etter råvarer med avskogingsrisiko. Selskapers bidrag til avskoging kan også omhandle lobbyisme for å svekke lovgiving og forsøk på verning av skog, menneskerettigheter og biologisk mangfold.

Å gjennomføre en slik screening vil kreve informasjon fra selskapene og eksterne tjenesteleverandører som må sees i sammenheng med relevant informasjon fra NGOer, eksperter og forskningsinstitusjoner. I tillegg må det være en betydningsfull involvering av faktiske og mulige lokale interessenter, slik som urbefolkning og andre lokalsamfunn. Det kan med andre ord ikke kun basere seg på en eller to etiske rangeringsbyråer.

5. Ekskluder selskaper som bryter regler

Når screeningprosesser avdekker at et selskap bidrar til avskoging og andre aktiviteter som skader bærekraften og når det er lave sjanser for forbedring, bør selskapet ekskluderes. Det bør være en tydelig terskel for uakseptabel risiko og tidsavgrensede forbedringsplaner med tydelige og materielle konsekvenser for manglende tiltak og forbedring.

6. Utøv aktivt eierskap

Banker bør inngå dialog med selskaper som er utsatt for overnevnte risikoer og stille tydelige, sporbare og tidfestede krav om å redusere risikoen. Banker bør følge opp selskapene hvis screeningen viser at et av selskapene med avskogingsrisiko ikke følger alle prinsipper og kriterier i policyen. Alle avvik i screeningprosessen bør føre til oppfølging, enten ved eksklusjon eller selskapsdialog. Andre interessenter kan med fordel konsulteres i slike tilfeller. Aktivt eierskap bør føre til en tydelig forståelse av problemet og en avtale om de neste stegene som skal til for å ta tak i det. Det bør sammenfattes i en tidsspesifikk handlingsplan som selskapet forplikter seg til, med tydelig spesifiserte konsekvenser dersom selskapet bryter forpliktelsene. Når det gjelder lån, bør forpliktelsene formaliseres som en klausul i lånekontrakten. Avgjørelsen om hva som er en rimelig tidsperiode bør først og fremst baseres på viktigheten av problemet det er snakk om.

7. Overvåk og handle

Overvåking av selskapets framgang med implementeringen av handlingsplanen og oppnåelse av kriteriene for avskoging og relaterte bærekraftutfordringer. Hvis det ikke er en tilfredsstillende framgang innen en rimelig tidsperiode må bankene bestemme seg for enten å selge seg ut eller eventuelt søke om å oppheve lånekontrakten om selskapet bryter med en av klausulene.

For å sikre meningsfylt overvåking og handling på riktig tidspunkt, bør finansaktørene vurdere å hvordan de kan bedre fange opp situasjonen på bakken og kravene til lokalbefolkninger som er mest rammet av selskapers virksomhet, heller enn å kun lene seg på sekundærdata eller data tilbudt av selskapene selv. Åpne overvåking- og verifiseringssystem kan være med på å sikre samsvar med nullavskogingspolicyer. Eventuelle sertifiseringer og revisjoner må kvalitetssikres, slik at de sier noe som er faglig vesentlig for sektoren selskapet inngår i og avskogingsrisikoen det innebærer. Risikoen for hvitvasking og gjemt risiko i komplekse leverandørkjeder er særlig relevant når det gjelder råvaremarkeder, og krever konkrete tiltak for å unngå grønnvasking.

8. Stem på aksjonærforslag om avskoging

Investorer bør bruke sin stemmerett til å stemme over forslag blant selskapene med avskogingsrisiko. I en rekke ulike selskaper sendes det inn aksjonærforslag som krever at selskapet tar grep for å sikre at de ikke bidrar til avskoging og relaterte bærekraftutfordringer. Som et minstemål bør investorer stemme for slike aksjonærforslag.

I tillegg, fordi slike aksjonærforslag ikke i tilstrekkelig grad tar avskogingsproblemer med rota, bør investorer også ta initiativ til å sende inn og skaffe støtte for aksjonærforslag med større endringspotensial.

9. Inngå felles initiativ

Banker bør inngå i samarbeid med andre investorer i møte med avskogingsproblematikk. Fellesinitiativene opp mot brasilianske myndigheter er et eksempel. Finansinstitusjoner bør samarbeide for kollektivt å påvirke selskaper i leverandørkjedene i soya- og kjøttindustrien, i tillegg til rammene for sektorene satt av myndigheter som kan innføre og iverksette tiltak for å hindre, minske og bøte på avskoging.

10. Sikre effektive klagemekanismer

Effektive klagemekanismer bør være på plass for interessenter som kan være påvirket av avskoging knyttet til selskapene i porteføljen. Finansinstitusjonene bør sørge for passende utbedring for lokalsamfunn som er påvirket av selskaper de er investert i.

11. Sikre tilstrekkelig kapasitet i bærekraftsarbeidet

Policy, retningslinjer og initiativer må også følges opp med tilstrekkelig kapasitet. Banker må prioritere nok personell med tilstrekkelig kompetanse slik at det blir mulig å følge opp forpliktelser, initiativer og systematiske eierskapsprosesser.

5.2.2. Til norske myndigheter

Finansinstitusjonene kan ikke alene skape de nødvendige endringene. Særlig myndigheter må gå foran og vise lederskap. Her er noen anbefalinger til norske myndigheter:

1. Utvikle og iverksette helhetlig politikk for overgang til sirkulært landbruk bærekraftige matsystemer. Det inkluderer blant annet:

- En overgang fra ikke-bærekraftige kosthold som er tungt basert på animalske proteiner, til mer bærekraftige, fortrinnsvis plantebaserte kosthold. Kjøttforbruket bør halveres etter modell fra Klimakur.
- Å erstatte problematiske fôrråvarer som brasiliansk soya med mer lokale, bærekraftige alternativer, i tråd med et sett bærekraftskriterier. Husdyrene våre bør i større grad få fôret sitt fra beite og fra sidestrømmer eller overskuddsråvarer som ikke er anvendelig til menneskelig konsum.

2. Utvikle policyer for å fase ut import av råvarer med høy avskogingsrisiko.

3. Vedta en lov som pålegger aktsomhetsvurderinger og åpenhet for selskaper, inkludert finansinstitusjoner, for å sikre forretningspraksis i overensstemmelse med OECDs retningslinjer og FNs veiledende prinsipper.

4. Nei til handelsavtalen mellom EFTA og Mercosur. I tråd med tidligere innspill fra en bred gruppe sivilsamfunnsorganisasjoner^x ber vi myndighetene si nei til handelsavtalen inntil den kritiske avskogings- og miljøsituasjonen i Brasil er under kontroll gjennom et troverdig rammeverk som også sikrer urfolksrettigheter og bærekraftig matproduksjon, og inntil bærekraft og menneskerettigheter er overordnet for avtalen. Avtalens bærekraftskapittel må være forpliktende og andre

^x Inkludert Attac, Changemaker, Framtiden i våre hender, Greenpeace, Handelskampanjen, Latin-Amerikagruppene i Norge (LAG), Natur og Ungdom, Norsk Bonde- og Småbrukarlag (NBS), Regnskogfondet og Spire

del av avtalen kan ikke undergrave bestemmelser som skal sikre bærekraft og menneskerettigheter.

5. Sikre samstemthet i politikk som berører matsystemer, slik at eksempelvis næringspolitiske tiltak ikke fremmer en utvikling som motsetter seg politiske målsettinger om klima og skogbevaring.

Vedlegg 1

Oversikten er oversatt fra rapporten til FFG Nederland, som står for tallene.

Type selskap	Selskap	Land	Produksjon/eksport/salg/kapasitet	Indikator (per år, om ikke spesifisert)
Soyaprodusent Brasil	Grupo Amaggi	Brasil	275.000	Hektar
	Grupo Bom Futuro		270.000	
	SLC Agricola		243.149	
	Bom Jesus		133.500	
	Terra Santa		91.063	
Soyatrader Brasil	ADM	USA	6,46	Millioner metriske tonn
	Bunge		6,42	
	Cargill		6,08	
	Grupo Amaggi	Brasil	3,63	
	Louis Dreyfus Company	Nederland	3,42	
Fôrprodusent Brasil	BRF	Brasil	10.506	1,000 metriske tonn
	JBS		3000	tonn

	Aurora Alimentos		1440	
	Marfrig Global Foods		1087	
	GT Foods Group		1000	
Storfeslakteri Brasil	JBS		35.000	Individer / dag
	Marfrig Global Foods		13.200	
	Minerva		10.980	
	Vale Grande/Fr ialto		4050	
	Frigol		2600	
Kjøtt salg Brasil	Carrefour Group	Frankrike	53.343	R\$ million
	Casino		53.616	
	Advent International	USA	n.d.	
	Cencosud	Chile	8513	
	Grupo Muffato	Brasil	6917	
Fjorfeslakteri Brasil	JBS		3500	Millioner individer
	BRF		1628	
	Aurora Alimentos		264	
	Copacol		250	

	Lar Cooperativa Agroindustrial		185	
Svineslakteri Brasil	JBS		28.000	1000 individer
	BRF		9600	
	Aurora Alimentos		4900	
	Frimesa		n.d.	
	Alibem		1600	
Fôrprodusent Kina	New Hope Group	Kina	20.000	1000 metriske tonn
	Wen's Food Group		12.000	
	Muyuan Foodstuff		11.000	
	East Hope Group		7600	
	Shuangbaotai Group (Twins Group)		6600	
Fjorfeslakteri Kina	New Hope Group		1300	Millioner individer
	Wen's Food Group		807	

	Henan Dayong Group		380	
	Fujian Sunner Development		380	
	Dachan Great Wall	Taiwan	240	
Svineslakt Kina	Wen's Food Group	Kina	22.300	1000 solgte individer (2018)
	Muyuan Foodstuffs		11.100	
	Zhengbang Tech		5500	
	COFCO Meat		2500	
	Tech-Bank Food		2200	
Meieriprodukt Kina	Inner Mongolia Yili Industrial	Kina	11,95	Milliarder USD
	China Mengniu Dairy		10,43	

	Bright Food Group		3,16	
	Want Want Holdings	Taiwan	3,09	
	Sanyuan Group	Kina	1,2	
Fôrprodusent Europa	ForFarmers	Nederland	10.021	1000 metriske tonn
	Nutreco		9000	
	De Heus		8000	
	Royal Agrifirm Group		6066	
	Agravis Raiffeisen	Tyskland	4060	
Svineslakteri Europa	Danish Crown	Danmark	25.000	1000 individer
	Tönnies	Tyskland	18.000	
	Coren	Spania	10.000	
	Grupo Batallé	Spania	10.000	
	Vion Food Group	Nederland	10.000	
Fjorfeslakteri Europa	Groupe LDC	Frankrike	541	Millioner individer
	Plukon Food Group	Nederland	426	

	Grupo Veronesi	Italia	350	
	PHW Group	Tyskland	350	
	Boparan Holdings	Storbritannia	323	
Meieriproducent Europa	BSA International (eier Groupe Lactalis)	Belgia	19,6	Millioner tonn
	Arla Foods	Sverige/Danmark	13,9	
	Friesland Campina	Nederland	13,6	
	Danone	Frankrike	8,6	
	DMK	Tyskland/Nederland	8,1	

Vedlegg 2

Tilbakemeldingene vi mottok fra bankene finnes her.

Handelsbanken Fonder:

Har dere noen kommentarer eller innsigelser til funnene presentert i vedlegget?

Information kring innehaven per 2020-06-30 stämmer, vi har i dagsläget innehav i de bolag som rapporten redovisar.

Har dere ekskludert noen av disse selskapene etter at tallene ble hentet ut 31. juli?

Nej, vi har inte exkluderat några av bolagen sedan den 31 juli.

Er dette selskaper dere har definert som relevante for avskogingsproblematikk?

Problematiken kring avskogning i Amazonas och andra så kallade "Tipping Elements" är en hållbarhetsrisk vi definitivt uppmärksammat i vår förvaltning och arbetat med under en längre tid.

Våra fonder som har investeringar i de bolag som tas upp i granskningen placerar utifrån en tydlig exkluderingsstrategi där bolag verksamma inom kontroversiella sektorer såsom fossila bränslen, krigsmaterial, tobak, alkohol, cannabis, spel samt pornografi väljs bort. Fonderna utesluter även bolag som har verifierade kränkningar av internationella normer och konventioner. Bedömningen av detta görs av en till fondbolaget oberoende leverantör av hållbarhetsanalys. Totalt är ca 990 bolag uteslutna ur dessa fonder baserat på våra hållbarhetskriterier.

I dagsläget har dock fonderna ingen exkludering vad gäller företag i involverade i produktion av soya och kött och där det potentiellt kan finnas koppling till Amazonas avskogning. Till skillnad från exempelvis tobak eller vapen så har vi i dagsläget gjort bedömningen att vägen framåt inte är en sektorbaserad uteslutning dvs att exkludera alla bolag som är soya eller köttproducenter. Därför har vi valt att påverka de bolag som är verksamma inom denna sektor, och inte minst de som är verksamma i känsliga områden som Amazonas, med syfte att bedriva sin verksamhet på ett ansvarsfullt sätt. Konkret har vi gjort detta genom att engagera oss i följande investerarinitiativ:

Cerrado Manifesto Statement of Support - ett uppprop (brev från investerare till företagen i vilket investerarna tydliggör vilka åtgärder man vill att företagen gör samt uttalade krav på åtgärder) tillsammans med investerare och bolag för att

stoppa skogsskövlingen i Cerrado, ett område som är hårt utsatt av expansionen av sojaproduktion.

Vi har även gått med i ett **UN PRI-Ceres Investor Working Group on Sustainable Forests**

Initiativet syftar till att föra dialog med bolag verksamma inom soja och köttproduktion med målet om att uppnå bättre transparens och hantering av hållbarhetsrisker såsom avverkning i Amazonas.

Deltar i initiativet gör totalt 47 investerare med 8 300 miljarder USD i förvaltad kapital (US\$ trillion 8.3).

Totalt så har påverkansdialoger inletts med 34 bolag och ytterligare bolag har kontaktats genom så kallade "Investor Expectation Statements" (brev från investerare till företagen i vilket investerarna tydliggör vilka åtgärder man vill att företagen gör samt uttalade krav på åtgärder) till vilka ännu fler investerare anslutit sig.

Den senaste åtgärden från vår sida är att vi utöver vårt deltagande i den gemensamma påverkansgruppen nu också skickat en separat propå från Handelsbanken Fonder till bolagen att omedelbart återuppta det så kallade GTC-avtalet. Vi har också kontaktat den Brasilianska ambassaden angående det nya lagförslag som stödjer utökad skogsskövling av Amazonas.

Handelsbanken Fonder är också medlemmar i FAIRR där vi stödjer påverkansinitiativ rörande Sustainable Proteins och Meat Sourcing.

Under 2020 gör vi en tematisk fördjupad hållbarhetsanalys av laxbolag, bland dessa bolag finns de som använder soja som födoämnen. Utifrån vår analys av bolagen kommer vi troligen inleda dialog med ett urval av dessa bolag kring ett antal frågeställningar där vi vill se en utveckling av deras hållbarhetsarbete.

Har dere eksempler fra avskogingsarbeidet dere ønsker å trekke fram som har ført til endret praksis hos selskaper dere er investert i?

Det är idag för tidigt för oss att uttala oss om resultatet av ovan nämnda initiativ som vi är med och stödjer. Vi följer initiativen nära för att både kunna utvärdera dem och för att transparent kunna rapportera om potentiella utmaningar eller framsteg i initiativen.

Har dere andre kommentarer?

De allra flesta bolag har hållbarhetsrisker, dock med olika omfattning på den negativa påverkan, på grund av komplexa globala värdekedjor exempelvis leverantörer och underleverantörer i olika delar av världen och mot bakgrund av att verksamheter och utmaningar förändras. Detta betyder att vi ständigt kommer att

ha hållbarhetsrisiker i våra investeringar. Vi har genom våra utökade exkluderingskriterier försökt utesluta de mest svår hanterade. Men vårt påverkansarbete kommer därför att vara fortsatt mycket viktigt då vi hela tiden kommer att behöva hantera hållbarhetsrisiker och vilja påverka bolag.

Idag omfattar vårt påverkansarbete följande typ av aktiviteter:

- Direkta dialoger med bolagen, våra förvaltare för direkt dialog när de träffar bolagen
- Dialoger tillsammans med andra investerare, som genomförs av extern tjänsteleverantör. Denna typ av dialog görs vid signaler avseende bolag som kränker internationella normer och konventioner kopplat till mänskliga rättigheter, arbetsrätt, miljö och antikorrupcion.
- Investerarnätverk och samarbeten där man fokuserar på specifika hållbarhetsfrågor eller frågeställningar i en specifik sektor, såsom UN PRI Ceres Investor Working Group on Sustainable Forests. Tillsammans med andra investerare driver vi frågor relaterat till hållbarhet i dialog med bolagen.

Just nu ser vi över vår strategi för påverkansarbete för att stärka våra insatser ytterligare och framförallt för att uppnå resultat. Översynen av vårt påverkansarbete omfattar att se över vår riske exponering, vilka sektorer har vi stor exponering emot eftersom olika sektorer har olika direkta och indirekta hållbarhetsrisiker, geografisk exponering eftersom utmaningarna och förutsättningar ser olika ut i olika delar av världen, utifrån detta vilka initiativ ska vi engagera oss i och i vilka frågor vi behöver ta hjälp av experter och frågor som vi kan driva direkt på egen hand mot bolagen. Syftet med översynen är att arbeta ännu mer fokuserat och effektivt för att uppnå mer resultat inom påverkansarbetet.

Det finns branschpraxis kring hur man arbetar med dialoger, där tydliga målsättningar är en viktig komponent. Vi arbetar enligt denna metodik i både våra egna dialoger och dialoger som görs tillsammans med andra investerare. Inom ramen för påverkansarbetet faller även vårt ägarstyrningsarbete som består av vår representation i valberedningar, där vi är med och påverkar styrelsernas sammansättning, samt röstning på bolagstämmor där vi särskilt bevakar aktieägarmotioner kopplat till hållbarhet.

Handelsbanken Fonder har en tydlig ambition om att verkligen använda vårt påverkansarbete för att driva på företagen i rätt riktning, å våra sparares vägnar.

KLP:

Har dere noen kommentarer eller innsigelser til funnene presentert i vedlegget? Nei

Har dere ekskludert noen av disse selskapene etter at tallene ble hentet ut 31. juli? Nei

Er dette selskaper dere har definert som relevante for avskogingsproblematikk? Ja
Har dere eksempler fra avskogingsarbeidet dere ønsker å trekke fram som har ført til endret praksis hos selskaper dere er investert i? Ja, vi har aktivt fulgt opp mange selskaper og er også del av engagement ovenfor brasilianske, malaysiske og indonesiske myndigheter. KLP praktiserer høy grad av åpenhet om dialogen og dette har resultert i mye medieoppmerksomhet. Denne oppmerksomheten i Norge, men særlig internasjonalt bidrar til å legge press på både selskaper og myndigheter. Det er jo stadig små steg i riktig retning og selskaper som bedre policy og praksis. Samtidig er det fortsatt en utfordring blant enkelt med sporbarheten i deler av leverandørkjeden. Vi fortsetter er å presse på for at selskaper skal høyne ambisjonene. Vi har også laget følgende rapport sammen med Regnskogfondet og Storebrand for å hjelpe andre investorer til å jobbe med avskoging som tema, samt for å bli mer opplyst også selv. Vi kommer til å fortsette og jobbe mye med dette i forvaltningen. <https://www.klp.no/om-klp/samfunnsansvar/derfor-bryr-pensjonsforvaltere-og-investorer-seg-om-regnskogen>. Vi har også et prosjekt gående med Trace i en øvelse med på kartlegge avskogingsrisiko i porteføljene.
Har dere andre kommentarer? Nei

Nordea:

Som ni vet har vi ekskludert JBS. I övrigt gör vi bla följande på avskogningsområdet:

- Medlemmar i Investor Policy Dialogue on Deforestation tillsammans med 40+ andra investerare, bla Storebrand.
- Signatory till Investor statement on deforestation and forest fires in the Amazon, tillsammans med 230 investerare.
- Medlemmar i PRI-Ceres Investor Initiative for Sustainable Forests med ett 30-tal andra investerare.
- Vi är i dialog med flera bolag genom ovan initiativ och vi har också individuella dialoger med bolag där avskogning är en relevant fråga.

DNB Asset Management:

Har dere noen kommentarer eller innsigelser til funnene presentert i vedlegget?

- Total eksponering (aksjer og rentepapirer) DNB AM har i de nevnte selskapene er i oktober 2020 ca. 88,3 millioner NOK som er betydelig lavere enn de om lag 190 mill. NOK dere har benyttet og utgjør kun 0,01% av DNB Asset Managements totale forvaltningsvolum på NOK 700 milliarder.
- Per oktober 2020 har DNB Asset Management investert 11,1 millioner NOK i rentepapirer i Bunge Ltd. Vi har ikke lenger rentepapirer i Casino Guichard Perrachon SA.
- I aksjer har vi totalt 77,1 millioner NOK investert i selskapene Danone, Bunge Ltd., Cencosud, Carrefour SA, BRF, Archer Daniels Midland, China Mengniu Dairy og Want Want Holdings).
- De 77,1 millioner NOK er hovedsakelig investert i aksjeindeksfond. Kun en liten posisjon i 2 av selskapene (Danone SA og Carrefour SA) er i et av våre aktive fond.
- Ingen av våre fond som har en tematisk bærekraftprofil er investert i noen av disse selskapene.
- Selv om vi tilbyr indeksfond og bruker eksklusjon som ett virkemiddel er vi hovedsakelig en aktiv forvalter hvor ESG-vurderinger er en del av investeringsbeslutningen og aktiv eierskapsutøvelse ved dialoger/påvirkningsarbeid og stemmegivning er viktige virkemidler.

Har dere ekskludert noen av disse selskapene etter at tallene ble hentet ut 31. Juli?

- Ingen av de nevnte selskapene som vi var investert i 31. juli 2020 er blitt ekskludert i etterkant.
- JBS ekskluderte vi tilbake i 2018.
- Selskaper som er i brudd med våre retningslinjer og/eller hvor aktiv eierskapsutøvelse ikke gir resultater vil bli ekskludert.
- Vi har ekskludert flere palmeoljeselskaper fra all forvaltning inkludert indeksfond, samt at vi har valgt å ikke investere i flere selskaper som er knyttet til avskoging i våre aktive fond.
- Selv om vi bruker eksklusjon som verktøy er aktiv eierskapsutøvelse vårt foretrukne verktøy i første runde. Enten i samarbeid med andre investorer eller alene utøver vi aktivt eierskap gjennom dialog og stemmegivning.
- Forvaltere av våre aktive fond er godt kjent med problematikken og risikoen rundt avskoging. Dette er en vurdering de hensyntar i investeringsbeslutninger.

Er dette selskaper dere har definert som relevante for avskogingsproblematikk?

- Avskogingsrisiko i hele leverandørkjedene til blant annet kjøtt og soya og annet er absolutt relevant. Emerging markets supply chain og deforestation and land use har vært to av våre fem fokusområder for proaktiv engagement over de seneste årene.
- Vi har hatt flerårig eierskapsutøvelse, hovedsakelig gjennom investorsamarbeid da vi kun har små investeringer i disse selskapene. Vinklingen vi har arbeidet med avskoging på sammen med andre har blant annet vært med fokus på råvareproduksjon, som soya og palmeolje. Vi har hatt dialog med selskaper som utvinner og/eller selskaper som kjøper palmeolje til eget bruk (typisk selskaper som prosesser fabrikkert mat.

Har dere eksempler fra avskogingsarbeidet dere ønsker å trekke fram som har ført til endret praksis hos selskaper dere er investert i?

- Aktiv eierskapsutøvelse med andre globale investorer er et viktig virkemiddel når vi skal få selskaper til å forpliktelse seg til policy om null-avskoging, og øke rapporteringen på praksis og sporbarhet.
- Generelt er vi er en liten investor i disse selskapene. Investorsamarbeid er nøkkelen til suksess når det kommer til å dytte selskaper i riktig retning og bidra til endring, særlig når det gjelder store globale strukturelle utfordringer som avskoging er.

Bunge:

- I 2020 har vi hatt dialog med Bunge Ltd når det gjelder avskoging. Dialogen med Bunge startet i 2017. Selskapet har forpliktet seg til en null-avskogingspolicy i sin leverandørkjede innen 2025. Selskapet viser i 2020 god progresjon i arbeidet med å nå målet, de har økt sporbarheten i leverandørkjeden og utviklet teknologi som promoterer vern av skog. Forpliktelsen er et positivt resultat av investordialogene vi har hatt. Vi vil fortsette å følge med på selskapet og ha dialog gjennom investorsamarbeid.
- I september i år fulgte vi opp dialogen med å signere et investorbrev med flere internasjonale investorer hvor vi adresserte viktigheten med tydelig policy og god rapportering når det kommer til null- avskogings policies i soyaproduksjon.

Carrefour Group, BRF, Archer Daniels Midland (ADM), Want Want Holdings, Danone:

- Som en del av arbeidet vårt med PRI-Ceres investor initiative for Sustainable Forests med fokus på soya og kjøtt produksjon har vi hatt dialog med flere

selskaper over flere år når det gjelder selskapets policies og praksis, særlig med fokus på sporbarhet.

- Danone har en soya policy og forpliktete seg til å eliminere avskoging fra sin leverandørkjede
- I september i år fulgte vi opp dialogen med ADM med å signere et investorbrev med flere internasjonale investorer hvor vi adresserte behovet for en tydelig policy og god rapportering når det kommer til null- avskogings policies i soya produksjon.
- Carrefour Group har en offisiell null- avskogings policy og forpliktelse, og er involvert i samarbeid med franske myndigheter på biologisk mangfold:
<https://www.carrefour.com/sites/default/files/2020-08/Taking%20action%20to%20protect%20the%20forests%20and%20protect%20biodiversity.pdf>

Har dere andre kommentarer?

- Eksempler på selskaper vi har ekskludert knyttet til avskoging og alvorlig miljøskade er JBS SA, Genting Bhd, IJM Corp bhd, og Posco.
- Standardsetting er en viktig del av vårt arbeid. Arbeid med standardsetting som påvirker reguleringer og praksis nasjonalt og internasjonalt bidrar til større strukturelle endringer som er viktig når det gjelder store globale utfordringer som avskoging og klima er. I arbeidsgruppene gjennom PRI-CERES utarbeides det høringssvar og innspill på globalt regelverk. Nylig spilte arbeidsgruppen i PRI inn til Storbritannias forslag til lovpålagte reguleringer når det gjelder import av produkter hvor avskoging er involvert.
- Ansvarlige investeringer består av mer enn eksklusjoner. Utredningen fra Etiklutvalget belyser forskjellen mellom eksklusjoner og aktiv eierskapsutøvelse, samt Etiklutvalget sin anbefaling til Norges Banks sitt mandat for ansvarlig forvaltning som nylig ble overlevert til finansministeren.
- Praksisen av ansvarlige investeringer, både i Norge og Globalt, er eksklusjoner av «værstinger», mens dialog og stemmegivning er ansett som det mest effektive virkemidlet for å påvirke selskaper i riktig retning. Når vi ikke er investert i et selskap, kan vi heller ikke gå i dialog eller utøve aktivt eierskap på samme måte.
- Vår standard for ansvarlige investeringer er rammeverket vårt og er det som brukes i vurderinger ved blant annet eksklusjoner. Våre retningslinjer og forventningsdokumenter er analyseverktøy og forventninger vi setter til selskaper. Dette brukes blant annet i dialog med selskapene, og analyser av selskaper.

- I ESG integrering, tar vi hensyn til ESG i investeringsbeslutningene. Dvs. at selv om et selskap ikke er på vår eksklusjonsliste så vurderer vi alltid om selskapet er i tråd med våre forventninger.

Danske bank

Many thanks for reaching out to us. Danske Bank's sustainable investment strategy rests on four pillars: ESG integration, Active ownership, Screening & Restrictions and ESG Disclosure & Reporting. Below we have outlined how we have addressed deforestation issues in various parts of the investment process through our sustainable investment strategy. We hope that this information offer a perspective on how we identify, mitigate and tackle ESG risks associated with deforestation in our investment processes.

ESG Integration

Integrating ESG into the investment process is part of our fiduciary duty to clients and beneficiaries to achieve the highest and most stable investment returns. Therefore, it is fundamental to identify those environmental, social and governance factors in the investment research, security selection, portfolio construction and investment decision process, which may pose a risk or an opportunity and thereby affect financial performance. Deforestation related issues are material topics for many industries and companies.

In order to identify and mitigate ESG risk, our investment teams have access to ESG data & research. With regards to deforestation issues, data points that are readily available for portfolio managers include: "biodiversity & land use", "certified sourcing", "climate engagements in the value chain", "controversial sourcing", "country data - biodiversity & land use", "country data - carbon policy", "country data deforestation/reforestation", "country data - emissions from land use change & forestry", "country data - environmental management", "country data - environmental pressure", "environmental management", "environmental policy", "environmental supply chain incidents" "natural capital - land use", "resource use - supply chain risk", "supplier environmental certifications", "supplier environmental programmes", "supply chain incidents (environmental)", "supply chain management", "supply chain monitoring", "Deforestation/Reforestation - Barriers & Challenges", "Deforestation/Reforestation - Business Strategy", "Deforestation/Reforestation - Governance", "Deforestation/Reforestation - Implementation", "Deforestation/Reforestation - Linkages & Trade-offs", "Deforestation/Reforestation - Procedures", "Deforestation/Reforestation -

Risks & Opportunities”, “Deforestation/Reforestation Certifications”,
“Deforestation/Reforestation Policy”, “Deforestation/Reforestation Programme”.

Description of the ESG Data Platform is publically available [here](#).

Active ownership

Our voting guidelines covers environmental and social issues and states that *“companies should seek to manage the financial and economic implications of environmental and social matters that may have an impact not only on the company’s reputation but may also represent operational risks and costs to the business”*. We are currently further developing our voting guidelines to include further guidelines related to specifically deforestation.

With regards to deforestation issues specifically, Danske Bank in 2020 voted “FOR” that the company YUM! Brands, Inc. should *“Report on Supply Chain Impact on Deforestation”* at its annual general meeting.

Our voting guidelines is publically available [here](#) and you can see how we voted on all company meetings globally using our voting dashboard that is available [here](#).

Apart from voting activities (which is only an option within equity strategies), our investment teams engage on a regular basis with companies on material ESG matters to understand their risks and opportunities, and to support their growth and development. In 2019 and H1-2020, our portfolio managers held engagements with companies on topics such as “environmental incidents”, “biodiversity”, “agriculture practices”, “ecological impacts”, “environmental supply chain”, “environmental issues”, “supply chain management”, “environmental regulation”, “corporate behaviour”, and “sustainability certificates”.

Danske Invests 2019 active ownership report is available [here](#) and H1-2020 is available [here](#).

Screening & Restrictions

Through the systematic integration of ESG in our investment processes, we can identify companies that are involved in, or exposed to, significant ESG controversies and/or unsustainable business practices.

We have conducted extensive screening and imposed investment restrictions for various companies assessed as not meeting acceptable standards for environmental sustainability topics such as “biodiversity impacts”, “harmful environmental practices”, “water pollution” and “climate change contribution”. Deforestation issues generally fall under the restriction criteria “biodiversity impacts”.

Looking more closely at the companies we have restricted for deforestation issues, the companies are primarily linked to the clearing of tropical rainforests in Brazil (Amazons) and in Malaysia, Indonesia and Borneo. The deforestation issues in Brazil are linked to various agricultural expansions whereas the issues in Malaysia/Indonesia/Borneo are more explicitly related to palm oil plantations. We maintain restriction's both for companies directly involved in deforestation through their own operations as well as for companies that are exposed through their supply chains.

- With regards to the mentioned companies in the excel files, we have excluded "Archer-Daniel Midlands", "Bunge", "JBS" and "Cargill" in all our funds.

Our investment restriction list is publically available [here](#) and addition information about investment restrictions due to significant impact on investments return/risk and/or misalignment with customers' expectations on sustainable/acceptable business practices [here](#) .

Reporting

We promote transparency, share information about our approach, report on progress, and make it available to you through publications like "Active Ownership Stories" or "Our Sustainable Investment Journey" and many others. Please see links above as well as [here](#) for examples.

Additional comments

With regards to company developments, we can see that certain companies are stepping up their commitments and are employing increasingly advanced technology to eliminate deforestation, one can use Bunge as an example:

Bunge has made public commitments about eliminating deforestation from its agricultural supply chain and employs strategies that incorporate biodiversity protection and dedicated policies for certain sourcing. Commitments include the identification and protection of High Conservation Value and High Carbon Stock areas. Any commercial activity with producers that are embargoed by the Brazilian environmental agency for deforestation violations is automatically blocked and the company also block farmers who fail to engage on certain voluntary commitments in Bunge non-deforestation policy, Amazon Soy Moratorium, Modern Slavery, Para State (BR) Protocol, and those who violated Brazilian environmental laws.

Nonetheless, NGOs has alleged that Bunge has sourced from suppliers engaged in deforestation and the company also received a fine in 2018 from the Brazilian

Institute of the Environment and Renewable Natural Resources (IBAMA) relating to deforestation. Bunge has contested the fine and filed a formal response as Bunge argues that the farmer were not on the IBAMA blacklist.

In order to meet its objective to eliminate deforestation in its supply chain between 2020 and 2025, Bunge employs certain strategies. Examples include:

- Begun use of satellite-monitoring (geospatial data) to identify early signs of soy farmland expansion in the Amazon, its expansion of its oversight into at-risk areas (including the Argentinian and Paraguayan Chaco).
- Bunge helped launch Agroideal.or where satellite data is shared for free to help others identify risk areas and also identify opportunities for sustainable expansion while meeting the environmental requirements of buyers like Bunge
- Provide financial incentives to suppliers to have more sustainable farming practices

We are looking forward to follow Bunge's development and may reconsider the investment restriction that current is in place.

Noter

- ¹ Escobar, H. (05.08.2020) "Illegal deforestation in Brazil soars amid climate of impunity", Science. Tilgjengelig her: <https://www.sciencemag.org/news/2020/08/illegal-deforestation-brazil-soars-amid-climate-impunity>
- ² Goñi, U., Cowie, S., Costa, W. (09.10.20) 'Total destruction': why fires are tearing across South America. Tilgjengelig her: <https://www.theguardian.com/environment/2020/oct/09/a-continent-ablaze-why-fires-are-tearing-across-south-america>
- ³ Shalders, A. (15.09.2020) "Multas do Ibama despencam apesar de recorde de queimadas no Pantanal", BBC News Brasil
- ⁴ Valente, Rubens. (15.09.2020) "No auge das queimadas, Ibama diz em ofício que vive crise financeira" Tilgjengelig her: <https://noticias.uol.com.br/colunas/rubens-valente/2020/09/15/ibama-crise-financeira-orcamento-governo-bolsonaro.htm>
- ⁵ Agência Brasil (30.09.2020) Violencia contra povos indigenas aumentou de 2018 para 2019 diz CIMI. Tilgjengelig her: <https://www.correiobraziliense.com.br/brasil/2020/09/4879022-violencia-contra-povos-indigenas-aumentou-de-2018-para-2019-diz-cimi.html>
- ⁶ Five emergency measures to fight the deforestation crisis in the Amazon. (2020) Tilgjengelig her: http://www.observatoriodoclima.eco.br/wp-content/uploads/2020/08/Emergency-measures-deforestation-Update6_8V.pdf
- ⁷ Brevet ble signert av blant annet Storebrand, KLP, Gjensidige, Sparebank 1 Forsikring, Nordea Asset Management og Handelsbanken Asset Management. Kilde: Open letter from financial institutions to halt deforestation in Brazil. (2020) Tilgjengelig her: <https://www.storebrand.no/en/asset-management/sustainable-investments/active-ownership>
- ⁸ Reuters (15.09.2020) "Em aliança, agronegócio e ONGs apresentam a Bolsonaro medidas para conter desmatamento na Amazônia". Tilgjengelig her: <https://g1.globo.com/natureza/amazonia/noticia/2020/09/15/em-alianca-agronegocio-e-ongs-apresentam-a-bolsonaro-medidas-para-conter-desmatamento-na-amazonia.ghtml>
- ⁹ Amsterdam Declarations Partnership (2020) Open Letter to Vice President Mourão. Tilgjengelig her: <https://ad-partnership.org/newsevents/news/>
- ¹⁰ Forest500 2019 Annual Report. Tilgjengelig her: https://forest500.org/sites/default/files/forest500_annualreport2019_final_0.pdf
- ¹¹ Pendrill, F. et al (2020) Agricultural and forestry trade drives large share of tropical deforestation emissions. *Global Environmental Change* 56, 1-10.
- ¹² Regnskogfondet (2020) Amazonas: Verdens viktigste økosystem. Tilgjengelig her: <https://www.regnskog.no/no/slik-redder-vi-regnskogen/amazonas>
- ¹³ Ibid.
- ¹⁴ Makarieva & Gorshkov (2020), Nepstad, Nobre & Lovejoy, sitert på side 20 i Eerlijke Geldwijzer (2020) Praktijkonderzoek Amazone. Tilgjengelig her: <https://eerlijkegeldwijzer.nl/media/496074/2020-08-praktijkonderzoek-amazone.pdf>
- ¹⁵ Staal, A. et al. (2020) Hysteresis of tropical forests in the 21st century. *Nature Communications* 11:4978
- ¹⁶ Soterroni, A. et al (2019) Expanding the Soy Moratorium to Brazil's Cerrado. *Science Advances* 5(7)
- ¹⁷ Soterroni, A. et al (2019) Expanding the Soy Moratorium to Brazil's Cerrado. *Science Advances* 5(7)
- ¹⁸ Soterroni, A. et al (2019) Expanding the Soy Moratorium to Brazil's Cerrado. *Science Advances* 5(7)

- ¹⁹ Soterroni, A. et al (2019) Expanding the Soy Moratorium to Brazil's Cerrado. *Science Advances* 5(7)
- ²⁰ Action Aid USA (2017) Soybean Plantations a Threat to Communities in the Cerrado Amazon Transition Zone. Tilgjengelig her: <https://www.actionaidusa.org/wp-content/uploads/2017/09/Soybean-Plantations-a-Threat-to-Communities-in-the-Cerrado-Amazon-Transition-Zone.pdf>
- ²¹ Johnson, M. WWF: 5 facts about the Pantanal. Tilgjengelig her: <https://wwf.to/36qEgr9>
- ²² Cowie, S. (2016) 'The Pantanal is national heritage': protecting the world's largest wetlands. Tilgjengelig her: <https://www.theguardian.com/global-development-professionals-network/2016/nov/12/pantanal-conservation-wetlands-brazil-paraguay-bolivia>
- ²³ Johnson, M. WWF: 5 facts about the Pantanal. Tilgjengelig her: <https://wwf.to/36qEgr9>
- ²⁴ WWF (2020) People of the Pantanal. Tilgjengelig her: <https://www.worldwildlife.org/magazine/issues/spring-2020/articles/people-of-the-pantanal>
- ²⁵ Tomas, W. et al. (2019) Sustainability Agenda for the Pantanal Wetland: Perspectives on a Collaborative Interface for Science, Policy, and Decision-Making. *Tropical Conservation Science*. Tilgjengelig her: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1940082919872634>
- ²⁶ Watanabe, P. (16.09.20) The Amazon Already Has More Fires This September than in All September of Last Year. Folha de S. Paulo. Tilgjengelig her: <https://www1.folha.uol.com.br/internacional/en/scienceandhealth/2020/09/the-amazon-already-has-more-fires-this-september-than-in-all-september-of-last-year.shtml>
- ²⁷ Jordan, L. (04.09.2020) Fires in Brazil's Pantanal wetland and Amazon rainforest worst in a decade. Tilgjengelig her: <https://unearthed.greenpeace.org/2020/09/04/fires-brazil-pantanal-wetland-amazon-rainforest/>
- ²⁸ IPBES Global Assessment Report on Biodiversity and Ecosystem Services (2019)
- ²⁹ UNEP (10.09.2020) Strategy for halting and reversing biodiversity loss revealed. Tilgjengelig her: <https://www.unep-wcmc.org/news/strategy-for-halting-and-reversing-biodiversity-loss-revealed>
- ³⁰ WWF (2020) *Living Planet 2020 Report*.
- ³¹ Pendrill, F. et al (2020) Agricultural and forestry trade drives large share of tropical deforestation emissions. *Global Environmental Change* 56, 1-10.
- ³² Woo Kim, S. et al (2019) Meeting Global Feed Protein Demand: Challenge, Opportunity, and Strategy. *Annual Review of Animal Biosciences*. 7:221-243
- ³³ Woo Kim, S. et al (2019) Meeting Global Feed Protein Demand: Challenge, Opportunity, and Strategy. *Annual Review of Animal Biosciences*. 7:221-243
- ³⁴ WWF (2014) The Growth of Soy: Impacts and Solutions. WWF International, Gland, Switzerland; World Bank data, tilgjengelig her: <https://data.worldbank.org/indicator/AG.LND.TOTL.K2?locations=ET>
- ³⁵ Da Silva, R. et al (2020) The Soybean Trap: Challenges and Risks for Brazilian Producers. *Frontiers in Sustainable Food Systems*. Tilgjengelig her: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fsufs.2020.00012/full>
- ³⁶ Trase & CDP (2019) Decoupling China's Soy Imports from Deforestation Driven Carbon Emissions in Brazil. Tilgjengelig her: http://resources.trase.earth/documents/issuebriefs/CDP_China_soy_emissions_briefing_FINAL.pdf
- ³⁷ Bloomberg Markets and Finance (2020) Brazil is now the world's top soybean producer.
- ³⁸ Samora, R. (2018) Brazil to pass US as world's largest soy producer in 2018. Tilgjengelig her: <https://www.reuters.com/article/us-brazil-soy-usa-idUSKBN1IC2IW>
- ³⁹ Soterroni, A. et al. (2019) Expanding the Soy Moratorium to Brazil's Cerrado. *Science Advances* 5(7)
- ⁴⁰ Reuters (16.09.20) Brazil's soy frontier to grow at fastest pace in four years. Tilgjengelig her: <https://news.trust.org/item/20200916210041-f15m8/>

- ⁴¹ Winders, B., Ransom, E. (2019) *Global Meat: Social and Environmental Consequences of the Expanding meat Industry*. 3.
- ⁴² Trase.Earth (2020) China's imported deforestation risk from Brazilian beef imports. Tilgjengelig her: <https://insights.trase.earth/insights/page-id-503-copy2020-08-26-151841508086>
- ⁴³ Ibid.
- ⁴⁴ Guardian. (2020). Meat company faces heat over 'cattle laundering' in Amazon supply chain. Available at: <https://www.theguardian.com/environment/2020/feb/20/meat-company-faces-heat-over-cattle-laundering-in-amazon-supply-chain> ; Guardian. (2020). Brazilian meat companies linked to farmer charged with 'massacre' in the Amazon. Available at: <https://www.theguardian.com/environment/2020/mar/03/brazilian-meat-companies-linked-to-farmer-charged-with-massacre-in-amazon>
- ⁴⁵ <https://www.germanwatch.org/sites/germanwatch.org/files/publication/19810.pdf>
- ⁴⁶ Heinrich-Böll-Stiftung; Bund für Umwelt- und Naturschutz; Le Monde Diplomatique (eds.) (2013): *Fleischatlas – Daten und Fakten über Tiere als Nahrungsmittel*, Berlin, sitert i Zell-Ziegler, C. (2017) Is the EU a Major Driver of Deforestation in Brazil?
- ⁴⁷ Heal, A. & Wasley, A. (10.12.19) World Bank urged to rethink investment in one of Brazil's big beef companies. Tilgjengelig her: <https://www.theguardian.com/environment/2019/dec/10/world-bank-urged-to-rethink-investment-in-one-of-brazils-big-beef-companies>
- ⁴⁸ Da Silva, R. et al (2020) The Soybean Trap: Challenges and Risks for Brazilian Producers. *Frontiers in Sustainable Food Systems*. Tilgjengelig her: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fsufs.2020.00012/full>
- ⁴⁹ Da Silva, R. et al (2020) The Soybean Trap: Challenges and Risks for Brazilian Producers. *Frontiers in Sustainable Food Systems*. Tilgjengelig her: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fsufs.2020.00012/full>
- ⁵¹ Chain Reaction Research (April 2020) "The Chain: SLC Agricola Moves Forward with Clearing 5,200 Hectares of Native Vegetation" Tilgjengelig her: <https://chainreactionresearch.com/the-chain-slc-agricola-moves-forward-with-clearing-5200-hectares-of-native-vegetation/>
- ⁵² Winders, B., Ransom, E. (2019) *Global Meat: Social and Environmental Consequences of the Expanding meat Industry*. 27.
- ⁵³ Mighty Earth (2020) Ranking Soy Traders' Performance on Deforestation. Tilgjengelig her: <http://www.mightyearth.org/soy-trader-comparison>
- ⁵⁴ Rainforest Foundation Norway & Deutsche Umwelthilfe (2020) *Waldvernichtung in Brasilien*. Tilgjengelig her: https://www.duh.de/fileadmin/user_upload/download/Projektinformation/Naturschutz/Soja/Recherchebericht_Sojaimporte_final.pdf; Regnskogfondet (2020) «Feeding the European Appetite for Soy» Tilgjengelig her: <https://historier.regnskog.no/feeding-the-european-appetite-for-soy/?fbclid=IwAR0TKmJDhZ5oNqeRTzdqLONoFbCxlMvPjDFZGLjqsNwvWapd5je40urz6WE>
- ⁵⁵ Sharma, S. (2017) The Rise of Big Meat: Brazil's Extractive Industry Executive Summary. Tilgjengelig her: <https://www.iatp.org/documents/rise-big-meat-brazils-extractive-industry-executive-summary>
- ⁵⁶ Sharma, S., Schlesinger, S. (2017) The Rise of Big Meat: Brazil's Extractive Industry. Tilgjengelig her: <https://www.iatp.org/the-rise-of-big-meat>
- ⁵⁷ Chain Reaction Research (2020) Tilgjengelig her: <http://comexstat.mdic.gov.br/en/geral> og <https://www.trademap.org/>, omtalt her: <https://chainreactionresearch.com/event/webinar-chinas-links-to-brazilian-deforestation/>
- ⁵⁸ Trase & CDP (2019) Decoupling China's Soy Imports from Deforestation Driven Carbon Emissions in Brazil. Tilgjengelig her: http://resources.trase.earth/documents/issuebriefs/CDP_China_soy_emissions_briefing_FINAL.pdf

⁵⁹ Trase (2020) China's exposure to environmental risks from Brazilian beef imports. Tilgjengelig her: http://resources.trase.earth/documents/issuebriefs/IssueBrief3_EN.pdf

⁶⁰ Chain Reaction Research (2020) Tilgjengelig her: <http://comexstat.mdic.gov.br/en/geral> og <https://www.trademap.org/>, omtalt her: <https://chainreactionresearch.com/event/webinar-chinas-links-to-brazilian-deforestation/>

⁶¹ Trase & CDP (2019) Decoupling China's Soy Imports from Deforestation Driven Carbon Emissions in Brazil. Tilgjengelig her: http://resources.trase.earth/documents/issuebriefs/CDP_China_soy_emissions_briefing_FINAL.pdf

⁶² <https://circabc.europa.eu/sd/a/ecca07a5-5d56-47b1-a678-e24cceb450c/oilseeds-trade-2017-18-marketing-year-July-December.pdf>

⁶³ European Union (2013) The impact of EU consumption on deforestation: Comprehensive analysis of the impact of EU consumption on deforestation. Tilgjengelig her:

<https://ec.europa.eu/environment/forests/pdf/1.%20Report%20analysis%20of%20impact.pdf>

⁶⁴ Rajão, R., et al (2020) The rotten apples of Brazil's agribusiness. *Science* 369:6501.

⁶⁵ EU-MERCOSUR Trade Agreement: Creating opportunities while respecting the interests of European Farmers. Tilgjengelig her:

https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2019/june/tradoc_157955.pdf

⁶⁶ Müller, C. (2020) Brazil and the Amazon Rainforest: Deforestation, Biodiversity and Cooperation with the EU and International Forums. Tilgjengelig her:

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/648792/IPOL_IDA\(2020\)648792_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/648792/IPOL_IDA(2020)648792_EN.pdf)

⁶⁷ Chain Reaction Research (2020) Casino Group's Legal and Financial Risks Accelerate Due to Deforestation in Brazilian Beef Supply Chain. Tilgjengelig her:

<https://chainreactionresearch.com/report/casino-groups-legal-and-financial-risks-accelerate-due-to-deforestation-in-brazilian-beef-supply-chain/>

⁶⁸ Chain Reaction Research (2019) Carrefour May Face Financial Risks from Deforestation-Linked Beef Sourcing in Brazil. Tilgjengelig her: <https://chainreactionresearch.com/report/carrefour-may-face-financial-risks-from-deforestation-linked-beef-sourcing-in-brazil/>

⁶⁹ Destal, M., Livolsi, G. (03.07. 20) Le groupe Carrefour complice de la deforestation de l'Amazonie. Tilgjengelig her: <https://disclose.ngo/fr/news/au-bresil-le-groupe-carrefour-lie-a-la-deforestation-de-lamazonie>

⁷⁰ Chain Reaction Research (2018) Cencosud: 35 Beef Products Link Retailer to High-Risk Amazon Slaughterhouses. Tilgjengelig her: <https://chainreactionresearch.com/report/cencosud-35-beef-products-link-retailer-to-high-risk-amazon-slaughterhouses/>

⁷¹ SPU Ansvarlig Forvaltning (2019), Tilgjengelig her:

https://www.nbim.no/contentassets/aaa1c4c4557e4619bd8345db022e981e/spu_ansvarlig_forvaltning_2019_web.pdf

⁷² Mighty Earth (2020) Soy Trader Comparison. Tilgjengelig her: <https://www.mightyearth.org/soy-trader-comparison/>

Framtiden i våre hender
Mariboegate 8, 0183 Oslo
(+47) 22 03 31 50 - post@framtiden.no
www.framtiden.no

Vi jobber for en rettferdig
verden i økologisk balanse.

**Framtiden i
våre hender**